

ІЛЮСТРОВАНІЙ КВАРТАЛЬНИК
КОНФЕРЕНЦІЇ ГУЦУЛЬСЬКИХ ТОВАРИСТВ АМЕРИКИ Й КАНАДИ

Видає гуцульське товариство „Чорногора” в Чикаго, Інк.

РІК VII

ЗИМА 1973

Ч. 1 (25)

ТЕОФІЛ ОКУНЕВСЬКИЙ

„ГУЦУЛІЯ”

Ілюстрований Квартальник

Конференції Гуцульських Товариств Америки й Канади
Видає гуцульське товариство „ЧОРНОГОРА” в Чікаго, Інк.

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

Голова Колегії — д-р Василь Стефурак
Редактор — мгр Микола Домашевський

“HUTSULIYA”

Quarterly Journal

c/o Ukrainian National Museum

2453 West Chicago Avenue

Chicago, Ill. 60622 USA

З М І С Т

<i>Віншування</i>	1
Д-р Василь Стефурак — <i>Під розвагу</i>	1
Михайло Петруняк — <i>Про родину Окуневських з Гуцульщини</i>	2
Д-р Іван Докторук — <i>Вифлеємська Зоря</i>	5
<i>Віншування</i>	9
Юра Шкрумеляк — <i>Новий рік у Слобідці</i>	11
Д-р Іван Докторук — <i>Не так склалося, як гадалося</i>	13
Микола Ільницький — <i>Спогад з Березова</i>	16
Володимир Андрушко — <i>Олекса Довбуш</i>	22
Михайло Горбовий — <i>Пласт у Косові на Гуцульщині (уривок)</i>	26
<i>Вісті з Гуцульщини</i>	30
Михайло Бойко — <i>Як священик навчив стару гуцулку ворожити</i> ...	32
Катерина Домашевська — <i>Успішна гуцульська забава в Торонто</i> ..	33
Дмитро Ткачук — <i>Соборне весілля</i>	34
Глядач — <i>Веселий Гуцульський Вечір у Чікаго</i>	35
Катерина Домашевська — <i>В гостині панства Гаверилюків</i>	38
М. Д. — <i>Річне Засідання Управи Конференції</i>	39
<i>На пресовий фонд зложили</i>	
<i>Книжки, журнали, часописи</i>	

УКРАЇНСЬКА ДРУКАРНЯ ГАРТУР

HARTUR PRINTING CO.

923 N. Western Ave. Chicago, Ill. 60622

Phone 342-1447

ІЛЮСТРОВАННИЙ КВАРТАЛЬНИК
КОНФЕРЕНЦІЇ ГУЦУЛЬСЬКИХ ТОВАРИСТВ АМЕРИКИ Й КАНАДИ

Видає гуцульське товариство „Чорногора” в Чикаго, Інк.

РІК VII

З И М А 1973

Ч. 1 (25)

В І Н Ш У В А Н Н Я

*ВІНШУЄМО ВАС, ЧЕСНІ ГАЗДИ І ГАЗДИНИ,
ЩИСТЬИМ, ЗДОРОВИИМ, МНОГИ ЛІТАМИ,
СВІТЛИМ РОЖДЕНСТВОМ, БОЖИМ БОЖЕСТВОМ
ТАЙ ВІДОРЦАМИ, ТАЙ РАДОЦАМИ!
ДАЙ ЖЕ ВАМ, БОЖЕ, ВТІХИ-РАДОСТИ,
ВТІХИ-РАДОСТИ І ВЕСЕЛОСТИ
ВІД МОЛОДОСТИ АЖ ДО СТАРОСТИ!*

*Конференція
Гуцульських Товариств Америки й Канади,
Редакційна Колегія «Гуцулії»*

Д-р Василь Стефурак

П І Д Р О З В А Г У

Дорогі гуцули, шановні наші симпатички та читачі „Гуцулії”!

Оце вже сьомий рік наш журнал починає заглядати до Ваших хат, приносячи Вам різні, цікаві, коротші й довші оповідання, спогади, перекази, повістуння, інтересні картини-знімки та й теперішню дійсність з нашої любої Гуцульщини.

Як Ваші дописи і усні вислови свідчать нам, — наш журнал вповні виконує своє завдання. Він відсвіжує

нам у нашій пам'яті вигляд тих прекрасних сторін, ті чудові звичаї — наше минуле, яке для нас тепер являється, неначе чарівна казка. Читаючи те все, на хвилину переносимося думками в той гарний світ і переживаємо ще раз пережите. Чи може бути щось кращого?

Ми згадуємо рівнож наших славних людей. Містимо їх знімки на обкладинках та дописи-спомини про них на початку змісту. Це все робить

нас зорганізованою, культурною громадою. А то ще тим більше, що ми, гуцули, перші зачали це робити. В тім то й велика вартість нашого журналу. Це наша гордість, це, так би сказати, продовжування нашого гуцульського існування.

І наш журнал, як кварталник, сповнював точно своє завдання. Виходив 4 рази на рік. Аж цього року ми були змушені 3-тє і 4-те число злучити разом. Але це не наша вина. Тодішній друкар (а українських друкарів є мало) через свою хворобу змусив до того. Ми були змушені шукати другого. Цей рівнож не виконав на час, і остаточно ми перейшли аж до третьої друкарні. Другою причиною є подорожіння друку. Як ми раніше за друкування однієї сторінки платили 100%, то тепер платимо подвійно. Ще й поштова оплата піднеслася. А датки на пресовий фонд змаліли.

Нас, гуцулів, в ЗСА і Канаді є мало як і наших симпатиків. Тож зі самої передплати не можливо видавати „Гуцулії”. Для ліпшого зрозуміння подаю до відома, що передплати разом

з прес. фондом покривають лише два повні числа і частину третього. А на решту т-во „Чорногора” влаштовує кожного року Веселий Гуцульський Вечір і як він матеріяльно вдасться, то тоді з того прибутку покривається недобір, а як ні, то мусять члени т-ва покрити зі своїх власних кишень. Дорожнеча й далі зростає, але мипередплати не підвищуємо. Лишається 7.00 дол., як було в минулому році.

Тож, шановні газди, майте це на увазі і допоможіть нам. Тепер є найліпша нагода — це коляда! Тож, крім передплати, зложіть ще й щедру коляду на нашу „Гуцулію”.

Я певний, що існування нашого журналу лежить нам усім на серці. Вірю, що це число дійде до Вас у самі Різдвяні свята. Тож з Різдом Христовим складаю Вам якнайщиріші побажання. Віншую Вам, грічні газди і газдині та й Вашим родинам, щастя, здоровля, прибутку доброго і віку довгого, а в новому 1973-му році ще й ніякої жури не зазнати і слідуюче Різдво діждати!

Михайло Петруняк

ПРО РОДИНУ ОКУНЕВСЬКИХ З ГУЦУЛЬЩИНИ

Окуневських знаю ще з мого дитинства. Дружина пароха мого рідного села Тишківцевь пов. Городенка пані Емілія Шухевичева була тетою Окуневських. Окуневські бували часто в Тишківцях.

Д-р Теофіл Окуневський нар. 1858 на Гуцульщині. Вже в 1885 році відкрив адвокатську практику в Городенці, 9 км від Тишківцевь. Від д-ра Окуневського знаю, що предок їх запорожець, по битві під Полтавою, поселився на Буковині, дід Окуневських був парохом Радівця, а батько довголітнім парохом с. Яворова Косівського повіту. В Яворові мали Окуневські свою гражду і полонину.

Молодий адвокат д-р Окуневський уже в скорому часі виявив себе доб-

рим оборонцем наших селян на Городенщині і Коломийщині і вже в 1889 році українці цих повітів вибрали його послом до сейму у Львові. А в роках 1897-1900 і 1907-1918 послом до австрійського парламенту.

За часів західно-української Народної Республіки він став членом парламенту ЗУНР і повітовим старостою Городенщини.

Уже в перших своїх виступах в сеймі виявився він шляхетним оборонцем прав і чести українського народу. Коли польський шляхтич посол Розвадовський нарушив честь українського народу, Окуневський гостро зареагував, назвавши промову Розвадовського хамством. Шляхтич був цим ображений і вислав до Окунев-

ського двох своїх заступників, а Окуневський попросив двох українських послів на заступників. І відбувся поєдинок на шаблі. Граф Розвадовський, що був у той час майстром у боротьбі на шаблі, ростом високий, уже наперед був певний перемоги. Та не так склалось, бо у двоюбоу звинний д-р Окуневський переміг, розтяв щокку противникові — Розвадовський зімлів.

Д-р Окуневський гостро виступав у парламенті та на вічах проти польських можновладців, за що його ставлено під суд. По переведеній розправі трибунал суду присяглих в Коломиї увільнив його від вини і кари.

Найбільшими безправствами виявився тодішній цісарський намісник Галичини граф Андрій Потоцький. Також повітові старости наслідували намісника, знаючи, що їм нічого не станеться. Під час виборів до парламенту жандарми розганяли людей, калічили, а селянина Марка Каганця з Бучацького повіту закололи на смерть. Тоді то вибрався на авдієнцію до намісника український студент Мирослав Січинський. Під час

авдієнції Січинський витягнув револьвер та й забив трьома стрілами Потоцького.

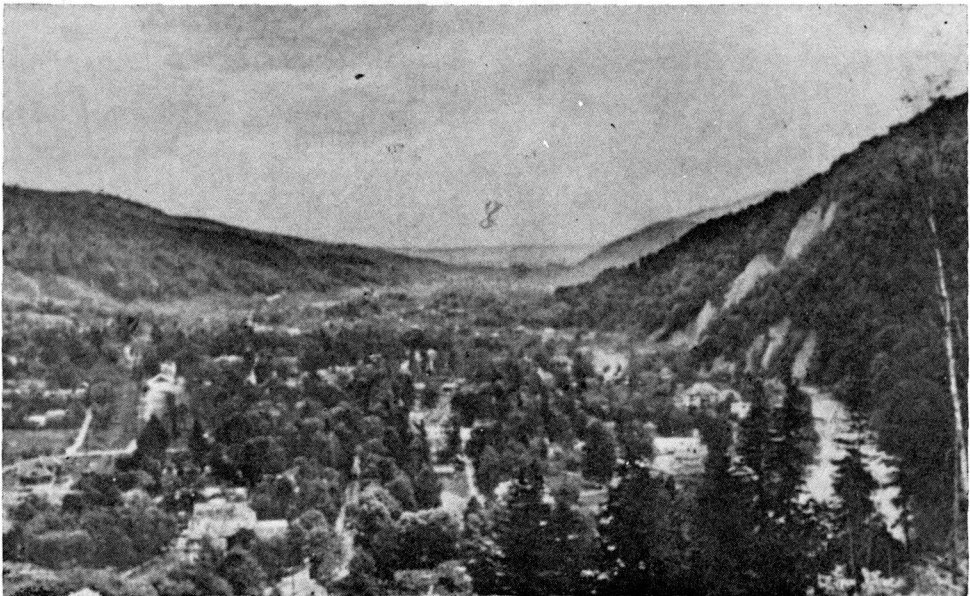
Наш нарід склав тоді таку пісню, що мав би Січинський сказати: „За Каганця, віце-крулю, маєш отсе — одну кулю, за село Горуцьке — другу маєш. Вже не будеш нас давити, маєш третю та йди гнити“. А пізніше нарід склав коляду на честь Січинського:

*Небо і земля нині торжествують,
Польська гаката страшно варює
Папір в трубку звитий —
Револьвер закритий,
Січинський стріляє, Потоцький
падає, ногами дригає,
Чудо, чудо ся являє.*

*Три поліцаї сей час ся явили,
На Мирослава кайдани вложили,
Папір в трубку (і т. д.)*

*І ми Мирослава слідами підемо,
Многая літа ему заспіваймо.
Папір в трубку (і т. д.)*

Мирослава Січинського засуджено у Львові на кару смерти. Д-р Окунев-

Вид на Яремче

ський був його оборонцем і в найвищій суді у Відні, кару смерти замінено Січинськом на 20 років в'язниці. По трьох роках викрадено його з Станиславівської в'язниці, й пощастило йому втекти за кордон.

М. Січинський живе в ЗСА, а дозорець, що поміг йому втікти, живе в Канаді.

Д-р Окуневський знав, що приготується втеча, організована українським студентством з пізнішим сотником УСС Дмитром Вітовським у провіді.

Українські виборці мали довір'я до д-ра Окуневського і все голосували за ним у виборах. Д-р Кость Левицький, що знав добре Окуневського і довгі роки з ним співпрацював, каже про нього: „Був він послом з темпераментом, виконував свої обов'язки для добра народу всюди, де того було треба.” В Городенці Окуневський був основоположником „Народного Дому”, „Просвіти”, „Повітової Січі”, української гімназії „Рідної Школи” та інших товариств. Був Окуневський і добрим господарем, мав гарний мешкальний будинок, сад з городом та господарськими будинками, стайню, клублю та возівню. Тримав гарні коні й корови.

Після війни був головою філії „Просвіти”. В 1922 році арештований поляками, перебув 5 місяців у коломийській в'язниці. З ним у камері були парох Жаб'я о. Глібовицький та парох Річки о. Ласійчук. Я ділив камеру з о. Левицьким, о. Костюком та Михайлом Горбовим з Косова.

По трагічній смерті доні Окуневського, пані Льолі Кульчицької, старенький опікувався малими внуками аж до своєї смерті в серпні 1937 р. Помило полевих робіт, на похорон д-ра Окуневського з'їхалася маса народу, поверх 20 священиків. З його рідного села Яворова прибули гуцули і сестра Ольга.

Сумно заграли трембіти при виносі домовини, накритої національним прапором. Домовину везено на санях

— тягнуло три пари волів. При сумних звуках трембіт похоронено сл. пам. д-ра Теофіла Окуневського на городенським цвинтарі, побіч сл. пам. дружини, доні і брата Ярослава, адмірала УНРеспубліки.

В 1939 р. „визволителі” арештували зятя д-ра Окуневського, адвоката Остапа Кульчицького, а трьох малолітніх дітей: Марійку, Надійку та Остапа-Ярему вивезли в Казахстан.

Д-р Ярослав Окуневський, народжений 1860 року, був адміралом-лікарем австрійської воєнно-морської фльоти. За часів ЗУНР був творцем і керівником української санітарної місії у Відні. Молодший брат д-ра Теофіла громадський діяч і письменник, автор спогадів „Чорногора і Чорногорці”, „Листів з чужини”, які писав з різних країн по всій земській кулі, куди їздив-плавав з австрійською воєнно-морською фльотою. Деякі з тих листів були поміщені в наших гімназійних читанках. Після прогнань наших визвольних змагань був лікарем у Городенці до своєї смерті 1929 р.

Сестра, Окуневська Софія зам. Морачевська (1865-1926) лікарка, закінчила медицину у Цюріху (Швейцарія) в 1894 р. В Австрії ще тоді дівчат до гімназії і університетів не приймали. Першою лікаркою в Австрії була попадянка з Гуцулії д-р Софія Окуневська-Морачевська. Була лікаркою у Цюріху, у Франтішкових Лазнях (Чехія) і в Кракові. Приятелювала з Ольгою Кобилянською і Богданом Лепким. Письменник Василь Стефаник писав про Софію і Вац. Морачевських: „Вони, моя дорога, в світ і навчили мене шанувати мистецтво”.

Сина Морачевських д-ра Юрія я знав з часів його перебування в Тишківцях. Помер молодим. Дружина його пані Марія, учителька української гімназії у Львові, живе з дітьми на еміграції.

Ольга Окуневська, наймолодша з родини, покінчила музичну освіту у Відні. Була також ученицею Миколи Лисенка. Зразу була учителькою му-

Д-р Іван Докторук

ВИФЛЕЄМСЬКА ЗОРЯ

Від Редакції: Нижче подаємо статтю д-ра Івана Докторука під заголовком „Вифлеємська зоря”. Друкуємо цю статтю, щоб ознайомити наших читачів з науково-дослідницьким аспектом походження Вифлеємської зорі, яка так широко згадується в гуцульських колядах.

Матей, апостол і перший євангеліст, пише про народження Ісуса Христа так: „Як народивсь Ісус у Вифлеємі Юдейському за царя Ірода, прийшли мудреці зі Сходу в Єрусалим, говорячи: де народився цар жидівський? Бо ми бачили його зорю на Сході й прийшли поклонитись йому. Почувши це, Ірод стривожився, і весь Єрусалим із ним. Ірод, зібравши всіх архиєреїв і письменників людських, допитувався в них, де Христу родитися. Вони ж казали йому: у Вифлеємі Юдейському, бо ось як написав

но в пророка: І ти, Вифлеєме, земле Юдина, нічим не гірша еси між князями Юдиними: бо з тебе вийде цар, що пануватиме над народом моїм, Ізраїлем.

Закликавши тоді тайкома мудреців, Ірод пильно в них випитував, якого часу показала зоря. І послав їх у Вифлеєм, кажучи: ідіть та розпитайтеся пильно про те хлоп'ятко, а як знайдете, принесіть вістку, щоб і мені йти поклонитись йому. Вони ж, вислухавши царя, вийшли. Коли ось зоря, що її бачили на сході, йде поперед них, поки прийшли, та й стала зверху, де було хлоп'ятко”. (Мат. 11, 1-9).

ПРО РОДИНУ ОКУНЕВСЬКИХ (Закінчення)

зики у Відні. Згодом учителькою в Інституті для дівчат у Перемишлі. Затужила за горами, повернулася до Яворова на рідну гражду. Дорогої марки віденський фортеп'ян казала перетягнути потоком на санях на гражду. Там господарює, до помочі має двох гуцулів. Скинула міщанську ношу, ходить лише в гуцульським прекраснім строю.

Так відвідувала братів у Городенці, родину у Львові й тету в Тишківцях. Нічим не різнилась від гуцулів, бо й мова її мила, звучна гуцульська. Одних вакацій відбувалась у Тишківцях вистава „Верховинці” і пані Ольга була на виставі з тетою, вуйком о. Шухевичем та ріднею. Я в гуцульському строю підходжу до п. Ольги похвалитись, що і я гуцул, а вона мені заспівала: „Ой не тото, брате, гуцул, що погуцуливи, але тото, брате, гуцул, що в горах родивси”.

Ця розповідь євангеліста Матея про зорю Месії побуджувала фантазію людей, ляків і експертів, а їх думки про це створили значну літературу.

Церковний письменник Оріген (185-254), що жив в Александрії, думав, що Вифлеємська зоря була особливою появою, не з тих зір, що появляються на небозводі, або в нижчих сферах повітря. Можливо, що це був рід повітряного вогню, що час від часу появляється, і греки називають їх — відповідно до їх вигляду — то кометами, то горючими стовпами, то військовими хвостами.

Комети з хвостом неначе мітла завжди побуджували фантазію людей і вважались знаком незвичайних подій, наприклад, війни чи якогось нещастя. Тож не диво, що Вифлеємську зорю уявляв собі народ і малярі як комету. Це бачимо й сьогодні на картинах, що зображають Христове Різдво. Але є й спеціалісти від зоряного

неба: астрологи й астрономи. Астрологи — це в Стародавній й Середній віки назва віщунів майбутнього з положення зірок і планет. Астрономи — це вже науковці, що вивчають небесні тіла, їх рухи й фізичні властивості.

Що астрономи знають про Вифлеємську зорю, а що про неї думали „мудреці”-астрологи?

Зачнемо від Йогана Кеплера (1571-1630). Він ще трохи астролог, але вже й астроном, творець трьох законів про рухи планет. Ці закони, названі його ім'ям, не втратили й досі свого значення в науці астрономії. Кеплер, математик і надворний астроном німецького цесаря Рудольфа II, сидить на замку Градчині в Празі вночі 17-го дня грудня місяця 1603 р. й обсервує крізь невеличкий телескоп зустріч двох планет: Юпітера й Сатурна в сузір'ї Риб. Таку зустріч небесних тіл називають астрономи *кон'юнкцією*. Глядачеві з землі такі зірки видаються наче одна велика зірка на одному й тому самому ступені довжини.

Кеплер став рахувати й перераховувати, а у висліді дістав, що така зустріч відбулася аж три рази в одному році. Це був 7-ий рік перед Христом. При тому пригадав собі письменника-рабина Абарбанеля. Цей писав, що жидівські астрологи придавали великого значення такій, як оця, констеляції, бо коли зустрінуться Юпітер і Сатурн, тоді появиться Месія — по-єврейськи: Машіаг, по-грецьки: Христос, то зн. Помазанник, у Старому Заповіті очікуваний Богом післяний Спаситель, що є рівнозначне з „володарем”. Звичай помазувати оливою голову заховався й досі. Під час коронації Єлисавети II, англійської королеви, помазано її чоло спеціально для помазаня приготованою оливою.

Кеплер переглянув ще й астрологічні таблиці, що показували на 6-ий рік перед Христом. Так тоді Кеплер прийняв кон'юнкцію Юпітера й Сатурна за Вифлеємську зорю, але зачаття Марії на 7-ий рік до Хр. Це по-

диву гідне відкриття подав Кеплер до відома в ряді книжок, але воно вважалося занадто містичним. Його гіпотезу заперечували, і вона з часом пішла в забуття.

У 19-му столітті астрономи пригадали її собі, але не могли дати ясно-го наукового доказу її правдивості. Наука цей доказ дала в 20-му стол.

Німецький учений П. Шнабель відчитав 1925 року нововавилонські клинові написи славного античного фахового інституту — Школи Астрономів у Сіппарі (Вавилонія). Поміж великою кількістю обсерваційних дат знаходить він записки про становище планет у сузір'ї Риб: там Юпітер і Сатурн дбайливо нотовані на протязі 5 місяців. У перерахуванні на наш час це 7-ий рік до Хр.

Історики й археологи тільки з трудом добувають пам'ятки й документи, щоб з дрібних частинок дати образ якоїсь доби. Модерний астроном є вкращому положенні. Він може до вподоби накручувати світовий годинник наперед і назад і в планетаріюмі зоряного неба показати, яке було становище зірок перед тисячами років, визначити рік, місяць, а навіть і день.

Дійсно — в 7-му році до Хр. зустрілися Юпітер і Сатурн у сузір'ї Риб і то *три рази*, як подав Кеплер. Математичні обрахунки показали, що цю триразову кон'юнкцію можна було дуже добре бачити в районі Середземного моря.

За твердим астрономічним рахунком зустріч відбувалася так:

Під кінець лютого в 7-му році до Хр. перейшов Юпітер із сузір'я Водолія в сузір'я Риб, де вже находився Сатурн. Але їх не можна було побачити, бо сонце теж було тоді в сузір'ї Риб, а його світло перемагало світло цих планет. Ще і 12 квітня був ледве помітний схід цих планет на досвітку. Зате 29-го травня на вранішньому небі можна було бачити обидві планети тісно побіч себе на протязі двох годин. Це була перша кон'юнкція, добра для обсерваторів. Друга добра бу-

ла 3-го жовтня, а третя 4-го грудня. Під кінець січня 6-го року перед Хр. перейшов Юпітер із сузір'я Риб у сузір'я Барана.

Коли три мудреці казали: ми бачили його (тобто юдейського царя) зорю на Сході, то треба розуміти слово „Схід” не як сторону світу, бо з Вавилонії треба до Єрусалиму йти на захід, — але як „досвіток”, найранню пору дня. Про це свідчить згадана кон'юнкція 29-го травня.

Насувається питання: чому ж мудреці вибралися в дорогу до Палестини, коли вони могли добре обсервувати явище кон'юнкції у Вавилонії?

Ізраїля. Римський історик Тацит ставить Сатурна нарівні з Богом жидів. Вавилонська традиція вважала Сатурна спеціальною зорею Сирії і Палестини. Тисячі жидів жили в неволі вавилонській; дехто з них, можливо, вчився в Школі Астрологів у Сіппарі. Тож зустріч Юпітера з Сатурном могла такого астролога глибоко заторкнути й живити надією на появу жидівського царя (помазанника). Коли ж зустріч цих двох планет дійсно відбулася, то це могло бути спонукою подорожі жидів - астрологів до Палестини, щоб появу царя оглядати власними очима.

Це могло відбутися так:

Церква в селі Хімчин, збудова 1860-го голодного року. Подав цю оригінальну і цінну знімку Іван Остафійчук

Астрологи-„звіздарі” на Сході надавали кожній зірці якесь значення. У халдейському розумінні сузір'я Риб було знаком Заходу, країн над Середземним морем. За жидівською традицією „Риби” були знаком Ізраїля, знаком Месії. Сузір'я Риб стоїть на кінці старого й на початку нового соняшного бігу, тож нічого легшого немає, як думати, що кінчається стара доба, а починається в світі нова.

Юпітер уважався в усіх народів зіркою щастя і царя. Сатурн — за старожидівською традицією мав охоро-

29-го травня 7-го року перед Хр. побачили вони зустріч обох планет. Пора на подорож була негодна, бо вже почалася літня спека. Але вони знали, що зустріч планет повториться, так як знали обрахувати наперед затьму сонця і місяця. Коли ж 3-го жовтня зустріч повторилася, а на цей день припадає жидівське свято Примирення — вони вибралися в дорогу.

Коли зважити, що подорож із Вавилонії до Палестини в тих часах навіть на верблюдах, найкращому середнику льокомоції, могла тривати до

півтора місяця, то мудреці могли прибути в Єрусалим десь під кінець листопада. Коли вони спитали, де народився цар жидівський, бо вони прийшли поклонитися йому, то це розвинуло весь Єрусалим, а найбільше Ірода, бож він не був жидом, але ідумейцем, а царем жидівським став тільки з ласки римлян, до того зневаженим із-за жорстокостей та вбивств, із-за грабіїу й здиства податків. Тож мав сто причин боятися за своє панування. Як свідчить жидівський історик Йосиф Флявій, в тому часі ходила чутка, що Бог постановив покласти край чужинецькому римському пануванню та обіцяв подати знак приходу жидівського володаря (помазанника).

Ірод не зволикав. Скликав архиєреїв і книжників, щоб довідатись, де Месія (помазанник) має народитися. Вони найшли в письмах пророка Міхеї (жив 700 літ тому в Юдеї) вказівку, що з малого Вифлеєму має вийти володар Ізраїля. Тоді Ірод спрямував мудреців до Вифлеєму, щоб вислідити конкурента та його знищити.

4-го грудня Юпітер і Сатурн зустрілися *третьій раз* у сузір'ї Риб, тож мудреці, побачивши зорю, що її вже бачили на „сході” (досвітку) у Вавилонії, врадувані вирушили до Вифлеєму (7 км на південь від Єрусалиму). При третій і останній кон'юнкції Юпітер і Сатурн, з'єднані в одну велику зорю, блистали у вечірньому сумерку особливо яскраво на полуденному небі. В південному напрямі йшли мудреці до Вифлеєму, тож і зоря „йшла перед ними”, як пише євангелист Матей.

Тогочасні джерела подають панування Ірода від 40-го до 4-го року перед Хр. Тож Ісус народився перед цим 4-им роком ще за життя Ірода.

Астрономи, історики Церкви та інші дослідники признають, що ані рік, ані день народження Христа не є автентичні. Помилку щодо року народження Христа зробив скит-монах у Римі Діонізій Екзігуус (докладний,

педантний, пильний). Року 533-го по Хр. дістав він від Папи Римського завдання установити нове літочислення, прийнявши за його початок рік народження Христа.

При обрахуванні зайшла помилка: Діонізій не врахував року „нуль” між першим роком перед і першим роком по Христі, а далі переочив 4 роки, коли римський імператор Октавіян ще не мав прізвища „Августус” („височество”). У перших віках по Христі святкували Різдво не в одному й тому самому дні. Єпископ Ліборій прийняв день 25-го грудня як день Різдва Христового. Перша документна згадка про цей день походить з 354 року. За римського царя Юстиніяна (527-565 по Хр.) день 25 грудня був законно признаний як день Різдва Христового. При виборі дня 25-го грудня істотну роль відіграло староримське свято „дієс наталіє інвікті” — „день народження непереможного”, день зимового повороту сонця, а разом і останній день „сатурналіїв”, що перемінилися в дуже шумний тижневий карнавал. В тому часі християни могли не боятися переслідування.

До усталення дати народження Христа причинилися теж і метеорології. Поміри температури в Геброні (а Вифлеєм недалеко від нього) дали такі висліди: грудень — 2.8 С мінус, січень — мінус 1.6, лютий — мінус 0.1 С. Грудень і січень найбільше мокрі й холодні. При таких температурах нема худоби на пасовиськах. Крім того, є згадка в Талмуді, що в тій околиці виганяють худобу на пашу в березні, а загалом з кінцем листопада. Коли тоді євангелист Лука пише, що при народженні Христа пастухи були на полі при череді чи отарі, то це не могло бути під кінець грудня, тільки на початку грудня, як доказує астрономія.

Ще одна донедавна сумнівна дата дочекалася вияснення.

Євангелист Лука пише про перший перепис населення за правління Ки-

риня в Сирії. Тоді Йосиф з Марією прибули з Назарету в Галилеї у Вифлеєм, город Давидів, щоб там ставитись до перепису, бо Йосиф був роду Давидового. І в тому часі Марія породила сина і положила в яслах, бо в гостинниці не було місця.

Треба ще коротко пояснити, хто такий був правитель Сирії Кириней і яку ціль мав перепис населення. Кожних 14 років у римській імперії відбувався перепис населення задля оцінки (цензусу) маєтку мешкаців, щоб опісля стягати податки в грошах і в натурі на утримання війська та урядів римських. Велику частину податків пожирав сам Рим на дармове прокормлення люду (плебсу) та циркові ігрища. Великий адміністративний апарат, люксові будівлі (палати, тереми, стадіони, святині), розратне життя панівної верстви — вимагали величезних коштів. Тож від мешканців провінцій здирали тяжкі податки. Не диво, що із-за здирства приходило тут і там до бунту проти „такої“ влади і її прислужників.

Кириней — це римський сенатор Публій Сульпіцій Квіріній. Походив з простого роду, але був знаменитий вояк і адміністратор, а за це цінив

його високо цезар Август. У 6-му році перед Хр. прибув Квіріній до Сирії як „легатус“ (уповноважений і високий військовий старшина). З римським прокуратором у Юдеї Копонієм доконав він перепису населення Юдеї з 6-го на 7-ий рік по Хр. Але це не міг бути той перепис, що про нього згадує євангелист Лука. Ісусові було тоді вже понад 10 років. Виглядало так, що лікар і євангелист Лука зробив помилку. Аж знайдений біля міста Антіохії уривок римського напису показав, що Кириней уже раніше був у Сирії з наказу імп. Августа за проконзуля Сатурнія. Головна квартира Квірінея була в Сирії між 10-им і 7-им роком перед Христом. А тоді ясно, що перший перепис, що про нього пише Лука, відбувся в 7-му році перед Хр. і в тому ж році Ісус народився. Між 6-им і 7-им роком по Хр. був уже другий перепис, рівно 14 літ після першого.

Як бачимо, факти й події, подані євангелистами, правдиві, а наведені вище досліді допомогли уточнити час народження Ісуса Христа.

За Вернером Келлером: „Біблія як історія“ подав Іван Докторук

З Різдвом Христовим!

ВІНШУВАННЯ

Гуцульське товариство „Чорногора“ в Чикаго пересилає святочні побажання всім гуцулам, приятелям та цілому українському народові: Веселих свят і щасливого Нового року!

Христос Рождається! —
Славте Його!

Гуцульське товариство „Верховина“ в Дітройті пересилає святочні побажання всім верховинцям, гуцулам і тим, що погуцулилися: Веселих свят і щасливого Нового року!

Христос Рождається! —
Славте Його!

3

Різдвом Христовим
і Новим Роком

Щоби Вам щастя плило потоком,
Щоб Ви в здоров'ю все проживали
І ласки Господні Вас не минали.

Гуцульське товариство „Гуцульщина” ім. св. Юрія Переможця в Торонто цією дорогою засилає різдвяні святочні побажання і щасливого Нового року своїм членам, усім гуцулам і цілому українському народові.

Христос Рождається! —

Славіте Його!

*Іван Андрус'як, голова
Володимир Пилипчук, писар*

**

Гуцульське товариство „Черемош” у Філядельфії віншує всім гуцулам і приятелям щистям, здоров'ям, многими літами, світлим Рождеством, Божим Божеством таї Відорщами, таї радощами!

Христос Рождається! —

**

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового року всім своїм рідним, друзям, приятелям і всій гуцульській братії бажає родина

Івана Андрус'яка з Торонто

**

Всім рідним, друзям і гуцулам в Україні та в діаспорі бажає веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового року!

Бакай Стефан

з дружиною Агафією і дітьми

**

Веселих свят Різдва Христового та щасливого Нового року для рідних і односельчан в Америці й Канаді, а також в Україні. Вітаю членів товариства „Верховина” і членів Редакції „Гуцулії”!

Семен Генік (Стражників)

Барварук Іван з дружиною Анелю та дочкою Мартою цією дорогою вітає зі святами та бажає щасливого Нового року всім рідним, друзям та всім гуцулам!

Христос Рождається! —

Славіте Його!

**

З нагоди Різдва Христового та Нового року найкращі побажання пересилає *Сербенюк Михайло з дружиною Катериною* всім рідним, друзям і всій гуцульській родині в Україні і в діаспорі!

**

Іван Тонюк засилає родині, односельчанам, всім гуцулам і друзям найкращі святочні побажання і щасливого Нового року!

**

Веселих свят Різдва Христового та щасливого Нового року бажають всім рідним, друзям і всім гуцулам

Фірчук Іван з дружиною Тамарою

та дітьми Івасем і Іркою

**

Негріч Василь цією дорогою бажає родині й своїм односельчанам веселих свят Різдва Христового та щасливого Нового року, а також усім членам товариства „Верховина” та членам Редакції „Гуцулія”.

Більчаки Микола і Марія з дітьми Володимиром і Анною бажають веселих свят Різдва Христового та щасливого Нового року родині, друзям і цілій гуцульській братії!

Христос Рождається! —

Славіте Його!

З Різдвом Христовим!

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового року бажає родині, знайомим і друзям

Олекса Тимчук

**

Параска Романюк сердечно вітає з Різдвом Христовим і Новим роком своїх рідних, приятелів і друзів.

**

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового року бажає рідні, знайомим і всім гуцулам

Теодор і Ання Гараус

**

Юра Боечко з родиною пересилає найкращі святочні побажання Різдва Христового і щасливого Нового року всім рідним, друзям і приятелям!

**

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового року бажає родині, знайомим і приятелям

Анна Мироняк з сином Василем

**

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового року всім гуцулам як в Україні, так і в діяспорі, всім рідним, близьким і приятелям бажають від щирого серця

д-р Василь і Емілія Стефураки

Микола Ільницький з родиною цією дорогою пересилає родині й односельчанам побажання веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового року.

**

Побажання веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового року всім гуцулам, усім рідним, друзям і приятелям засилає

мгр Микола Домашевський
з дружиною *Катериною*
та *Васильком і Любком* — синами

**

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового року всім гуцулам в Україні та в діяспорі, всім рідним, друзям і приятелям бажають

Іван і Смицілья Гаврилюки

Юра Шкрумеляк

НОВИЙ РІК У СЛОБІДЦІ

*Чи про те нам на варинне зазуля кувала,
Щоб гуцульська сопілонька у Слобідці грала?
Щоби грала, споминала про ліс-полонини...*

Заграла вона — сопілонька наша, в Чорногорі скручена з ліщини. Несподівана заграла — на самий наш Новий рік, велике свято — рано, ранесенько загомніла. Изумілися ми всі, як рано пробудила нас її тужлива нута, що лунала з одного вагона на слобідському двірці. Здивувалися ми, як вона сюди замандрувала, ще не

пощербилася, ні не розкололася в пригодах наших великих. Ховалась десь в наплечнику або за халявою у стрільця Манівчука, гуцула з Ворохти, що беріг її, як ока у всіх пригодах. Завивав її в сукно тепле, м'ягеньке, щоб не розсохла, щоб не стратила голосу.

І залунала наша рідна „денцівка“

Санаторія в м. Яремчу

серед степів українських, безкраїх, серед снігів-ледів студених, далеко від рідної Черногори, від високої Говерлі. Лунала спершу боязко, уривчасто, наче бракувало їй шуму ялиць відвічних, реву быстрого водоспаду, але та згодом набрала відваги, як дівчина при першій любовній стрічі, і заграла, загомонила легко, звучно, солодко, тужно. Аж серце розривалося від болю тяжкого, від спомину чарівного. Заграла, наче нам на Новий рік кращої долі „віншувала”. Полилася коломийкова мелодія:

Ой на Кути...

*Борше буду, моя мила,
В сірій землі гнити,
А не буду воріженькам
Голови клонити.*

*В сторонці чужинецькій
Блудить стрільчик молоденький,
Ходить, блудить по чужині —
Варе, стрільчик наш загине.*

Лист у Гуцульщину

*Слава Богу! Любі нене,
Що чувати коло вас,
Чи здорові, як живете
В той важкий, непевний час?
Чи Петро уже великий,
А Юстинка чи росте,
Чи Василь дрова вже возить,
Чи маржину обійде?*

*Чи з Верху на Погариска
Ще спускають бутуки,*

*Стане зерна вам на зиму —
Чи не бракне до сівби?*

*А в сусідів, що чувати?
Чи живе старий Штефан?
Хто із наших оженився?
Хорий ще Сенчин Іван?*

*А Гафія Палагнючка
За нікого ще не йде?
Шепніть там старій в неділю,
Най донька на мене жде.*

*І перекажіть Настуні,
Що Юрко від кулі впаз,
А Панько, мій брат стрічний,
В Спаса Богу духа дав.*

*Лий один Петро Зарічний
Тут зі мною є тепер,
Ще був Лесь, та на Михайла
На плямистий тиф помер.*

*Ми тепер уже не в бою —
На спочинок відійшли,
Багато наших впало
Від хвороби і війни.*

*Та дасть Бог весни діждати,
Сили ще свої зберем,
І на ворога псубрата
Як один усі підем.*

ПО Д Я К А

Іван і Сицилія Гаврилюки, батьки Богдана, який одружився в дні 25-го листопада 1972 р. з Ідою Вареник, складають щирю подяку всім присутнім за їхню участь і подару для молодих, всім гуцулам, а зокрема гуцулам з Баффало — наше гуцульське „декуємо”.

Мамі й бабусі П. Гаврилюк сердечна подяка, та нехай Бог допоможе, щоб і дочекала і до весілля нашої наймолодшої, яка має сьогодні 5 років.

Для нас це велика втіха, що син узяв собі українку-полтавку за дружину, батьки якої стоять на високому рівні в українській громаді. Для молодих — многая веселих літ та міцного здоров'я і прибутку в родині!

Д-р Іван Докторук

НЕ ТАК СКЛАЛОСЯ, ЯК ГАДАЛОСЯ

(Спогад з виборчої кампанії 1927 року на Гуцульщині)

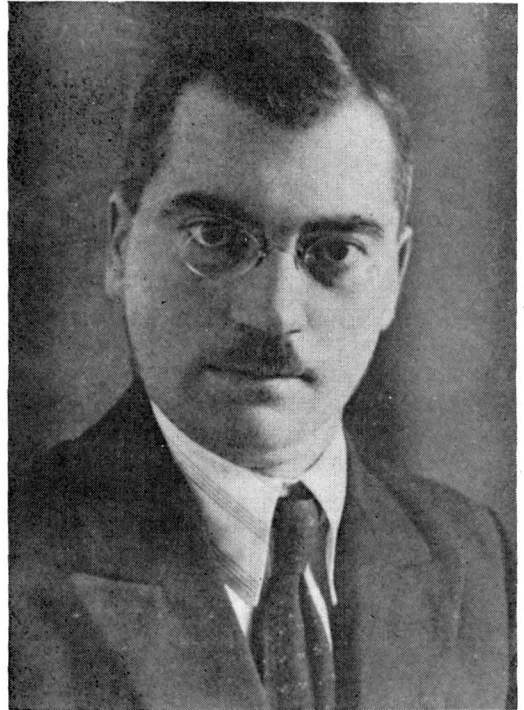
Щоб краще зрозуміти, як прийшло до кампанії за вибором послів-українців до Сейму у Варшаві в 1927 р., треба повернутися назад і зачати від подій в Галичині від 1919 р.

У липні 1919 (16-18) через брак амуніції Галицька Армія перейшла за Збруч і там допомогла військам Української Народної Республіки дійти аж до Києва. Польське військо зайняло Галичину, а польська дипломатія вже заздалегідь постаралася про дозвіл Високої Ради Мірової Конференції в Парижі, щоб завести цивільну адміністрацію в Галичині (Резолюція від 25-го червня 1919 р.). Політична (державна) приналежність Галичини ще не була вирішена.

Аж постановою Ради Амбасадорів у Парижі 14-го березня 1923 р. прилучено Галичину до Польщі під умовою, що Галичина дістане автономію (самоуправу). Цього Польща ніколи не виконала.

Коли ж польська влада вже в 1922 р. — отже ще перед прилученням Галичини до Польщі — розписала вибори до Сейму, тоді всі українські партії постановили ці вибори збойкотувати. Пішла в рух агітація за бойкотом, а на це польська влада відповіла арештами агітаторів і підозрілих, що могли бути агітаторами. І так з Делятина до в'язниці в Станиславові відвезла поліція повний вагон „агітаторів”, переважно молодь. Я уникнув арешту тільки тому, що був у знайомих на яких 35 км від Делятина. До мого 76-літнього батька в с. Заріччі кілька разів приходила поліція, але мене не було дома. Коли я повернувся додому і батько мені про це розповів, то я не ліз поліції на очі і не мав „приємности” бити воші чи блощиці у в'язниці.

Бойкот удався. Але були й такі між нами, що пішли з поляками і були послами з польської листи. Вони ді-

Д-р Іван Докторук, нар. 6 жовтня 1891 року. Ця світлина з вересня 1925 р., в 34-му році життя автора

стали назву „хлібоїди”, напр., о. Ільків. Бойкот найшов сильний відгомін у світовій пресі.

Коли, як на вступі подано, Галичину прилучено до Польщі, почалася „надобре” польська господарка. Парцеляція великої земельної посілости між поляків - кольтоністів, наступ на українські школи, переносини учителів - українців до корінної Польщі, скасування в університеті катедр, що мали професорів українців, усунування українців з посад в державних установах, обмеження прав української мови в судах та інших установах і

Виникла тоді конечна потреба оборони слухних прав у першій мірі там, де куються закони на шкоду нашого народу, в Сеймі й Сенаті, а далі обо-

рони перед некорисними для нас розпорядками державної адміністрації, перед репресіями і шиканами.

У такій ситуації всі українські партії постановили взяти участь в найближчих виборах до Союму й Сенату. У 1927 р. були проголошені такі вибори. Виборча ординація вимагала певної кількості підписів управнених до голосування осіб (про це старалась кожна партія) на письмі до Головної Виборчої Комісії, подаючи й листу кандидатів на послів, а Комісія надавала тій листі число. Картки з числом листи вкладали виборці в урну перед місцевими Комісіями. В одній виборчій окрузі могла бути ще якась листа, очевидно, із своїм, окремим числом. Після кількості карток з числом кожної листи Окружна Комісія приділяла кількість посольських мандатів.

На Гуцульщині найсильнішою була Радикальна партія. Її листа дістала число 22. Тож тисячі карток з числом 22 треба було приготувати й вручити мужам довір'я, а вони повинні були пильно дбати, щоб список виборців був повний, щоб виборці дійсно віддали картки з числом 22. До дня виборів було ще далеко, але передвиборчі наради і збори вже були в розпалі. Про одні такі збори в селі Яблониці, останньому селі перед перевалом (900 м) на Закарпаття, й буде мова.

Була неділя в першій половині листопада 1927 р. У малому селі Ямне, що між Микуличином і Яремчем, храмове свято, тож буде там багато народу з Ямного й околиці. Є найкраща нагода відбутися там передвиборче віче. Повітовий Комітет в Делятині відряджує промовців на віче, Франца Козьолковського з Делятина і Василя Домашевського з Микуличина. Мені призначено поїхати до Яблониці в такій же самій виборчій справі, як в Ямному. В дорозі на залізничну станцію зустрічається мені комендант постерунку поліції Мандрика. Він знає про мене, куди й пощо я вибрався в

дорогу, ще й додає, що буде в Яблониці, а там може „підемо на пиво”. Думаю собі: прізвище не польське, тільки наше, а що й пива попиту хоче, то знак, що він непоганий чоловік, хоч і поліцист.

Потягом приїхав я до Татарова, а звідти пішком кілька кілометрів ще до с. Яблониці. У церкві ще не скінчилася Служба Божа. Люди помогли мені знайти потрібного мені гуцула. Йому передав я на переховок пачку карток з числом листи 22. Відправа скінчилася, люди вироїлися з церкви. Вони знають, де будуть збори й готові прийти. Знайомлюся із парохом. Він на прізвище Фроляк Василь (щодо імені можу помилятися, бо то вже 45 літ минуло).

Пригадав я йому, що був у гімназії в Коломиї Фроляк, на яких 5 літ старший від мене. Так! Це він і був той гімназист! Але замість гарного стрункого молодця бачу беззубого старого чоловіка. Він з австрійської армії попав у російський полон (в першу світову війну), був у бараках десь далеко в пустині, хорував на скорбут (цингу), тож із-за браку вітаміну „ц” втратив усі зуби. По війні скінчив теологію, а єпископ надав йому парохію в Яблониці, щоб він, хоровитий, міг віддихати чистим повітрям.

Прибув я з гуртом людей на подвір'я хати, де повинні бути збори. Та тут стрічаюся з відмовою. Газда ніяк не хоче дозволити ввійти з людьми в його хату. Питаю про причину. Не хоче про це говорити. Видно, противники добре йому загрозили. Подальше на дорозі стоять війт Лічковський і поліцист Мандрика. Стоять і чекають, певно радіють, що збори не відбудуться. Справді дурна ситуація! Думаю, як собі порадити і наперекір неприязним людям відбутися збори.

Розглянувшись навколо, бачу право від хати зелене поле. Питаюся людей, чие то поле? Кажуть, що громадське. Коли так, то я вже собі пораджу. Говорю до людей: ідіть на громадське поле, ніхто не може забо-

Весілля в селі Дорі (тепер)

ронити вам там стояти. Я вилізу на кілля й дрючки під бічною стіною хати і звідтам буду до вас промовляти. Газда цієї хати може бути спокійний, бож в його хаті зборів нема.

Коротко розказав я про права громадян, без огляду на віру й народність, про потребу вибору наших визначних людей на послів до Союму й Сенату, подав я справи земельні, шкільні й інші болячки, а досі не було наших депутатів, щоб з парламентарної трибуни могли виступити проти дій і постанов польського уряду на шкоду частини українського народу, що часово знайшлася в межах Польщі. „Бережіться тих, що підмовляли б вас не голосувати, або віддати голос на іншу листу, грозили б вам, або давали підкуп. Зберігайте честь і гордіться, що ви є вірними синами й дочками великого українського народу”. Такими словами я попрощався з учасниками віча. Я старався не вживати слів незрозумілих, або й наших уживаних в інших околицях.

Було вже геть поза полудень, а осінній день короткий. Тож, не надумуючись, поспішно попрямував я через гору до Ворохти до потягу. Даремно чекав комендант Мандрика на „пиво”.

У Микуличині я вийшов з потягу, бо був цікавий довідатися, як пройшло віче в Ямному. Увійшовши в дім п. Бурачинського, почув я, що віче було велике, бо був храмовий день. Промовець Франц Козьолковський арештований на вічу, замкнений в громадському арешті в Микуличині (в Ямному арешт. будинку не було). Від п. Бурачинських принесли йому вечерю.

Потягу в нічну пору не було, тож я переночував у знайомих. Вранці стрінувся я з Козьолковським у вагоні. Поліцист віз його до в'язниці в Станиславові. Арештований передав мені ключі від шафи льокалю читальні „Просвіти” в Делятині. Виходячи з вагону на станції в Делятині, побажав я Козьолковському скорого повороту з в'язниці.

**

Через кілька тижнів повернувся Козьолковський з в'язниці. Причиною арештування було якесь непорозуміння. Поліцист не дуже то розумів промову Козьолковського, виголошену нервово і в гострім тоні, де повторювалися слова: Польща, польський уряд і Пільсудський, вожд: це останнє слово причулося поліцистові, як вош. Поліцистові здавалося, що така мова

Микола Ільницький

СПОГАД З БЕРЕЗОВА

На полудневий захід від міста Коломиї, у віддалі яких 25 км, розкинулись села, що називаються Березови. Поблизу цих сіл зелені гори. Неначе вінком з барвінку, оперезані ці бела, що лежать в долині цих гір серед чудової природи. І ці підгірські села є частиною Верховини.

За твердженням українських істориків, ці села постали ще за княжих часів Володимира Великого. Щоб не затерти слідів, як постали ці села, то Іван Кузич написав історію під за-

~~_____~~

НЕ ТАК СКЛАЛОСЯ...

(Закінчення)

задала образи польському урядові й Пiлсудському. Заки все вияснилося, пройшло арештованому кілька тижнів у в'язниці. Франц Козьолковський на еміграції перебував в таборі в Регенсбургу (Баварія). Там і утопився в Дунаю.

**

Гадали галичани: буде автономія, а її не було. Гадали поляки, що українці візьмуть участь у виборах до Сойму в жовтні 1922 р. Не так склалося, як поляки гадали: українці збійкотували вибори, бо Галичина тоді не була признана Польщі. Гадав гадза, що відмовив хати на збори, не подаючи причини відмови, що зборів не буде, а збори таки відбулися. Гадав я відбути збори, як то водилося звичайно, а склалося йнакше — прийшлося промовляти з-під стіни хати до людей на громадському полі. Гадав комендант Мандрика пити „пиво“, а вийшло „насухо“.

**

Вибори до Сойму відбулися аж зимою 1928 р. З Радикальної партії вийшли послами: Петро Шекерик з Жаб'я, Клим Стефанів з Коломиї і д-р Осип Когут, адвокат з Богородчан (мій шкільний товариш).

головком „Березівське боярство на тлі історії України“. В цій історії відзеркалено всі події в тих селах, але закінчення тієї праці вийшло з деякими терпкими кисллицями. А тому в ім'я правди напрошується згадати те, про що нам не можна та й не вільно забувати. Забути ті речі, то означало б що їх взагалі не існувало.

Отже одне з тих сіл, про які тут іде мова, то є Березів Вижній. Це село доходить до гір, що називаються Ратундол і Ріг. З-поміж цих гір випливає річка Лунга, яка впадає до Лючки. Ця річка Лунга розділяє вздовж село на дві частини, що творить ніби природний кордон розподілу цілого села. Перша частина називається Рівні, а друга Лази.

На річці Лунга стояли чотири водяні млини, що називалися Янчіків, Скальчіків, Михалків і Лисів. А при головній дорозі, яка ділить це село від сходу на захід, побудовані такі українські установи: на захід невисокого берега пишалась своєю красою велика деревляна церква в гуцульському стилі Чесного Хреста. Вона своїми величними банями була найвища на цілому покутті цих сіл. На другому боці річки стояла велика будова Народного Дому. В цьому ж домі містилося товариство „Просвіта“ та філія споживчої кооперативи „Май“ з Березова Нижнього. Посереєд села на Лазах була школа, а на Рівнях стояв будинок громадської Ради. При дорозі на Рівнях в горішньому кінці села була молочарня, а далі будинок товариства „Просвіти“, в якому містилася кооператива „Розвій“, та товариство „Рідна Школа“.

Сама згадка про це село та про всі ті українські установи — це вже є доказ і незаперечні свідки минулого, що це село було національно свідомим і українським. А ті гори довко-

ла села є сторожами і свідками минулих подій, які мали місце на цьому терені під час Пеершої і Другої світових воєн. На цих горах УПА під час другої світової війни ліквідувала рештки ковпаківської партизанки в 1944-му році. В цих горах УПА десять років стояла в обороні своєї Батьківщини-України.

Територія цього села була невелика, може, всього вісім км довжиною і шість км шириною. Зі східньої частини це село межує з Березовим Середнім, а з західньої — гора Ро-

сіданні таких господарів: Василя Голінського, Дмитра Лазаревича та Івана Малковича. Крім лісів, на цій території були й підземні багатства, як сіль, нафта, залізо та вугілля.

До Другої світової війни Березів Вижній начисляв до 700 номерів мешканевих домів, а населення до двох тисяч, з того було сім жидівських родин. Економічний стан села був небагатий і то особливо тому, що населення швидко зростало, а також багато землі було непридатної для землеробства: луги, гаї, пасовиська, сі-

Родина Геніків з Березова Нижнього. Зліва направо: Параска (мати), Семен (син) і Стефан (батько). Знімка зроблена 1925-го року

кита, за якою розкинулося село Микуличин. З південної сторони розташоване село Текуча, а з північної Бая Березів.

Громада Березова Вижнього мала посілости на горі Цапул. Тут було поле і ліс, який з бігом часу був проданий, а за ті гроші куплено другу полонину. Ці дві полонини використовували для випасу худоби влітку.

Гори Ратундол, і Ріг і Рокита, були власністю індивідуальних господарів цих сіл. На цих горах були ліси-пасовиська та сіножаті. Варто згадати й про те, що кілька господарів мали власні полонини: Пригодиці, Поляниці і Ліснови. Вони були в по-

ножаті та зарінки. Тому більшість населення не могла себе прохарчувати. Треба було шукати виходу з цієї економічної ситуації.

Великою підмогою для додаткових заробітків був Микуличин, який був центром торгівлі та перерібки лісу на будівельний матеріал. Тут працювали вдень і вночі два великі тартаки, де перероблялося дерево, що його звозили з гір.

Вирубка лісу і вивіз його мали як влітку, так і взимі додаткові заробітки. Також Микуличин був курортним місцем. Сюди приїжджали з міст на відпочинок і тут власне був добрий збут на сільськогосподарські продук-

ти, як яйця, масло, молоко, сметана і ярина. Таким чином, мешканці Березова Вижнього мали добрий збут і заробітки.

Гуцульщину з Березовом тісно в'яже особа Гриця Голинського, який був сотником Гуцульського куреня під час визвольних змагань, а також особа Василя Домашевського, що був уродженцем Микуличина. Ці два визначні гуцульські діячі на терені Березова Вижнього заснували першу молочарню в 1928-му році, яку згодом переіменували у велику районну молочарню.

Ця районна молочарня побудована у Березові Середньому. Цього не вільно забути, бо ці визначні постаті та українські патріоти обидва загинули у визвольній боротьбі за Україну. Але про це буде далі, а тепер ще повернемося до економічного положення Березова.

Мешканці Березовів займалися і ремісництвом, як теслярство, кушнірство, килимарство, ткацтво та ін. Варили тут також сіль і продавали її. Ходили на жнива на Поділля на підробітки. Перед Першою світовою війною була можливість і емігрувати за кордон, як до Америки, Канади і інших країн. Це було в роках до 1913-го року.

Під час Першої світової війни Березів Вижній, а особливо після війни у визвольних змаганнях зазнав великих втрат як в людях, так і взагалі в матеріальних дібрах. Під час війни загинуло з Березова 80 осіб, у визвольних змаганнях 100 осіб і під час польсько-німецької війни — 20 осіб.

Село у висліді нещасливих змагань по Першій світовій війні опинилося, як знаємо, під польською окупацією. А програ змагань спричинила велике пригноблення серед населення по всіх західноукраїнських землях. Однак, не зважаючи на це, почалася відбудова села. Було розбудовано на більший будинок товариство „Просвіта” на Рівнях, збудовано Народний дім на Лазах, засновано споживчу коопе-

ративу „Розвій” в 1924-му році. Засновано молочарню в 1928-му році, а також товариство „Рідна Школа” в 1934-му році. При товаристві „Просвіта” засновано аматорський гурток та церковний і світський хори, промо-торами яких були Петро Геник і Михайло Кузенко. Таким чином, культурно-громадська праця розвивалася аж до Другої світової війни.

Щодо громадської діяльності та її розвитку, то між двома століттями можна поділити її на два періоди. Перший — 1880 - 1902 рр. і другий період — від 1902 р. до Першої світової війни.

У першому періоді, в 1880-му р., громада Березова Вижнього збудувала нову церкву Пресвятої Богородиці. Це було в долішньому кінці села, біля Царинки. І тут же на Царинці було побудовано резиденцію приходства для декана і його сотрудників. А в другому періоді побудовано церкву Чесного Хреста в горішньому кінці села. Це будівництво відбулося 1902-го року. В 1911-му році село поділено на дві частини: долішній кінець села названо Березів Середній, а горішній кінець — Березів Вижній. До 1911-го року це була одна громада, а від того часу стало дві громади, а значить і дві громадські Ради.

Причиною поділу села на дві громади був зріст населення, але це не головна причина. А головна — це конкуренція між шляхтою. В долішній частині замешкувала польська шляхта Сулятицьких — Южно і „Паворісті”. Вони хотіли показати свою вищість, бо в горішній частині села також замешкувала шляхта, але українська. Конфлікт між горішньою і долішньою шляхтою дійшов аж до суду, і австрійський суд, врешті, поділив село на дві громади, щоб задовольнити обидві сторони. В міжчасі мінялися голови цих двох громад. І деякі з них заслуговують на те, щоб їх згадати. Так, наприклад, одним із таких був Іван Негрич (Скальчик), який великою мірою причинився до

Аматорський гурток в с. Березові Вижнім (1932-ий рік).

будови церкви, а також Никола Бодруг, який був 18 років війтом і 40 років дяком.

Доказом того, що наші предки були глибоко віруючими, є вже те, що вони в першу чергу будували церкви. Як свідчать перекази старших людей, перша церква в Березові була ще в XVII ст. Про це свідчать два старі цвинтарі, які збереглися у Березові Вижньому і Середньому. Друга церква була побудована у XVIII ст., а вже в 1888-му році була побудована третя церква.

Церкву в Березові Вижньому спалили в 1944-му році мадяри, а в Березові Середньому спалили церкву в 1960-му році большевицькі вислужники.

Не можна не згадати перебування в Березові Вижньому на парохії отця Вергуна з дяком Николою Бодругом, які заснували тут перше товариство „Просвіта” ще перед Першою світовою війною. І взагалі вони обидва великою мірою причинилися до розвитку села, вкладаючи багато праці на громадському відтинку.

У першому періоді існування села Березів шкільного будинку там не було, а навчання переводилося в приватному домі. Першим учителем у Березові був Шкрібан. Він же рівноча-

сно був і дяковчителем, а Никола Бодруг був його учнем, про якого ми згадували вище.

З бігом часу побудували в Березові Вижнім шкільний будинок, але він був замалий щодо кількості населення і тому половина дітей села мусіла тиснутися у приватному будинку. Були всі можливості ще тоді збудувати відповідну школу, бо будівельного матеріялу не бракувало, але вину в цьому поносить сама громада, яка цього не зробила.

У другому періоді, тобто до 1914-го року, по селах організувалися товариства „Просвіта”. У Березові Вижньому його засновано в 1904-му році. Також десь у цьому часі засновано й товариство „Січ”. В тих часах інтелігенція хоч і була, але вона мало приділяла уваги громадській праці в селі. Значні зміни сталися пізніше, тобто на переломі двох століть. Тоді по Першій світовій війні вже розпочався масовий перехід від „русинів” до українців. А перед тим в більшості наші люди через свою несвідомість вважали себе „русинами”. Так їм утовкмачували в голови окупанти, щоб затерти національну самобутність. Не інакше було і в Березові, як і по інших селах у тих часах.

Масовий же перехід до українства

*Бл. п. Микола Драгомирецький
(див. некролог в ч. 3-4/72), по-
мер 23 серпня 1972 р.*

та розвиток національної свідомости швидкими кроками проходить по Першій світовій війні. До Першої світової війни бракувало також і провідних господарських діячів на західно-українських землях, що теж значною мірою гальмувало загальний розвиток наших людей. Аж пізніше десь у 1917-20 роках наступили колосальні зміни.

У тих роках багато кооперативних діячів стали в перші лави національної революції і державного будівництва. Це був цінний почин, бо в цих кооперативних установах нарід виховувався на господаря своєї землі. Тому в кожному селі поставали споживчі і молочарські кооперативи, які з бігом часу сильно прогресували. В нашом селі було засновано споживчу кооперативу в 1926-му році, а молочарню в 1928-му. Ініціаторами цих починів були Гриць Голинський, Іван Перцович, Василь Домашевський та Василь Іваницький.

Провідну роль в розвитку громадського життя мали кооперативи та „Просвіти”, а також політичні партії, зокрема Радикальна партія. Не мен-

шу роллю відігравали в проводі й спортові організації, а серед них видне місце посідала „Січ”. В той час головною політичною партією була Радикальна партія. По Першій світовій війні створилося УНДО. При виборах до сойму і сенату ця партія дістала найбільше голосів. На чолі цієї партії в нашому селі були Іван Сильчич і Гриць Голинський.

Рік за роком зростали кооперативи, набирали сили товариства та поширювала свою працю Рідна Школа. Одним словом, праця над піднесенням національної свідомости населення зростала. Влаштовувалися національні свята, фестини та вистави. Народ прозирив і прагнув до самостійности.

Польська влада вбачала в цьому велику загрозу для себе і всіляко перешкоджала тому національному відродженню. Тож у 1930-му році влада перевела паціфікацію, арешти провідних українських діячів та ліквідувала деякі національні товариства.

В нашому селі при Рідній Школі було зорганізовано в 1936-му році українську школу, але вона проіснувала тільки один рік. Поліція закрила цю школу, а Рідну Школу зліквідувала, запечатавши приміщення Читальні „Просвіти”, де ця школа містилася.

Правди ніде діти, польській поліції часто допомагали в цьому наші ж яничари й донощики. Зокрема, в нашом селі був таким яничаром Негрич Іван (Костюк), а другим був Гриць Сулятицький (Южно). Це була польська шляхта, яка з бігом часу накоїла багато лиха в Березові. Були випадки, що ця шляхта тероризувала українських діячів та свідомих селян тільки за те, що вони звалися українцями.

В 1937-му році вночі було здерто з Читальні український прапор і подерто на шматки. А людей, які стали в обороні того прапору, переарештували і вони відсиділи по 12 тижнів до розправи.

Щоб боронитися від польського наступу на українство, треба було спертися на власні сили. Молодь активувалася і чекала на перший поклик, час наглив, бо війна наближалася. Врешті, в 1939-му році вона вибухла, а з нею зростали й надії на наше визволення, але надії завелись. Військова хуртовина пішла іншими шляхами і тому ми не здобули бажаного, а потрапили під ще гіршу московську окупацію.

Тож на наші землі прийшов ще грізніший і жорстокіший окупант, який почав свій кривавий танок на західноукраїнських теренах. Почалося розкуркулювання, арешти і вивози на Сибір. Наведу тільки один приклад московсько-большевицького свавілля, який мав місце в Березові Вижньому. В 1940-му році НКВД при допомозі фальшивих свідків Брошки і Березницького судило крамаря кооперативи за те, що зміняв кусень мила на двояєць. Відбувався суд показовий в нашому селі. Крамаря обвинувачували в порушенні советської законности. Вони твердили, що за яйце він мусів заплатити, а мило продати.

Але головний сук наведеної справи якраз полягав не в тому, що він „порушив“ советський закон, а в тому, що він не хотів вступити до комсомолу. Він говорив, що не хоче втру-

чатися в політику. Його засудили на три роки примусової праці. Ним був Михайло Геник. Він пішов на заслання, осиротивши діток і дружину. Але сльози дітей Геника не пішли намарно, а відбилися на дітях отих Брошків і Березницьких, про яких описує Іван Кузич у своїй Історії. Крім того, в нашому селі було ще чимало подібних судових процесів за непослух виїхати на гужтранспорт, за відмовлення підписатися на позику тощо.

Однак в Історії Івана Кузича досить знеславлено наших кращих синів, які боролися за волю України як у визвольних змаганнях 1918-1920 років, так і в героїчній УПА під час і по Другій світовій війні, а натомість вибілено запроданців і яничарів, які допомагали окупантам.

Тож хочеться закінчити свій спомин висловами: Нехай буде благословенна українська земля і нехай будуть благословенні матері страдниць, які породили й виховали синів і дочок, що гідно боролися і боронять самостійність України. Тому нехай славиться їхнє ім'я навіки. А героїчна УПА завжди залишиться в пам'яті українського народу рам'ям власної нашої сили, яка пронесла невмирущу славу в найновіших визвольних змаганнях!

Церковний

хор

із

Березова

Вижнього.

1942 р.

Володимир Андрушко

ОЛЕКСА ДОВБУШ

На підставі історичних матеріалів відомо, що Василь Довбуш, батько Олекси, нележав до убогої верстви сільського населення. Не маючи власного господарства, він рік-річно наймався за певну оплату за громадського пастуха і часто перебував на полонинах, а в 1739 р. на зміну з Олексою Жолобом пас на полонинах череду овець Марковецької громади. 1-а).

Рік народження Олекси Довбуша невідомий. Мабуть, народився він десь на початку XVIII ст. Малий Олекса не однієї весни ходив з батьком на полонини пасти свої і громадські вівці. Від дитинства довелось йому пізнати шляхетський гніт та шахрайство, насилля і знущання орендарів. Молодий Олекса не лише чув від селян і гірських пастухів про опришків, але міг їх бачити на полонинах, де вони часто зупинялися, щоб відпочити і дізнатися від пастухів вістей про шляхту.

Із судових матеріалів відомо, що Олекса Довбуш мав брата Івана, сестру заміжню Орфенюк та дружину, ім'я якої не подано, яка стала учасницею походів у роках 1741 — 1745.

У 1840 р. польський письменник К. Вуйціцькі писав, що прізвище „Довбуш” усталилося за ватажком від того, що його батько мав бути у війську „добошем”, тобто барабанщиком. 2).

Не маючи на чому господарити, Олекса Довбуш залишає батька і матір та йде в опришки, щоб боротися проти національного і соціального гніту. В народному переказі говорить, що „Олекса зібрав опришків і пішов розбивати тих панів, які хлопам кривду робили”. Вступаючи в опришки, Довбуш заявив: „Отак тепер не буду газдувати, але й пан не буде панувати”. 3-а).

Відзначаючись незвичайною силою,

смеливістю, неабиякими організаційними здібностями, Довбуш зумів згуртувати групи опришків, з якими робив успішні напади на шляхту, орендарів і лихварів. Народ високо цинив Довбуша та його легінів, вбачаючи в них своїх захисників і борців „проти пригнічувачів народу”. Навіть австрійська монархія визнала, що Довбуш „вважається не за звичайного грабіжника, хоч він убивав і нищив, але прямо за героя, якого народ має у великій пошані...” 4).

Про виступи Олекси Довбуша, як ватажка і його опришків, знаходиться перша згадка в документах з р. 1738. Однак можна припускати, що він міг багато раніше діяти в загоні простим опришком, заки обрано його ватажком, бо тільки стійкого, перевіреного в боях опришка побратими вибирали ватажком. Польський поет Ф. Карпінські писав, що Довбуш „близько тридцять років з своїми молодцями розбивав на Покутті”. 5).

У 1738 р. загін Олекси Довбуша складався всього із 6-ох чоловіків: Дранки — два брати з Дори, Довбуші, два брати, Олекса і Іван, Смикайло і Семен Ігнатюк — із села Порогів.

У боротьбі проти панів, лихварів та визискувачів Олекса Довбуш та його побратими скоро прославились і форму збройного руху піднесли високо. Олекса Довбуш спершу розгортає діяльність навколо родинного Печеніжина, а відтак навколо Яблонова. 1-б).

Головні удари Довбуш спрямовує на найбільш ненависних народів визискувачів. Маючи лицарську вдачу, Довбуш був чуйним до безборонних, немічних і покривджених. Навіть ворогів не завжди карав відразу, але спочатку упоминав їх.

Вид на Чорногору

Відібране у панів майно Довбуш роздавав убогим кріпакам. Народний переказ говорить: „Довбуш був дуже добрий чоловік, він лише у багатів брав, а бідним давав”. 3-б).

У ставленні до своїх побратимів Довбуш виявляв велику душевну доброту і чуйність.

У 1850 р. 120-річний мешканець села Вишне-Жаб'є — Шімон, який юнаком бачив Довбуша, розповідав, що Олекса Довбуш „був високий, плечистий, темноволосий, краснолиций, рухливий, мав усміхнене обличчя, проникаючі очі, дзвінкий голос. На ньому була шапка з павиним пір'ям, мазана сорочка, широкий пояс, за ним два пістолі, порохівниця, мошонка на тютюн, торба, на плечі кріс, носив червоні штани і був взутий у постолі”. 6).

Довбуш заки прийняв новобранця, особисто мав з ним розмову, дізнався про його життя і, лише добре перевіривши людину, давав дозвіл на вступ у загін.

Народні перекази говорять, як

Довбуш перевіряв мужність побратимів. Чееред тим, як прийняти когось до загону, Довбуш давав кілька завдань на випробування сміливості, рішучості і витривалості. Пропонував, наприклад, покласти руку на пень, а замахнувшись сокирою, удавав, що хоче відтяти руку. Хто відсмикнув руку, того Довбуш не приймав. 3-в).

Або чеерез глибокий і стрімкий яр гірського потоку Довбуш перекидав довгу смереку і пропонував новобранцям перейти по ній на інший бік. І лише тих, хто сміливо і спритно переходив по смереці на противний бік яру, Довбуш брав до свого загону.

Випробувані опришки присягали на Довбушевий топір і рушницю: „Я присягаю на цей топір вам, дедику і вам легіні-братики. Ніколи нікого не викажу, хоч би мене мучили, четвертували і палили в панській катівні. А коли б не дотримав присяги — хай мене не мине цей топір і ця опришківська зброя на землі і під землею...”. 7).

В опришки йшли люди з різних сторін України, угорщини і Молдави. Їже в 1738 — 1739 рр. у загоні Довбуша активно діють закарпатці і буковинці. В останні роки були чотири галичани: Павло Орфенюк з села Ямна, Степан з Зеленої, Квітчук з Порогів і Василь Баюрак з Дори, сім закарпатців — син Серичика і Матвій Цюперик з Ясені, Гриць Мартушуків, Круцяків, Іван з Валені, Рохтиків з села Будиші, Анатолій з Серби і Михайло з Наддніпрянщини. 7).

В загоні панувала сувора дисципліна. Влада Довбуша, особливо під час походів, була необмежена. Всі доручення ватажка опришки виконували точно, без найменшого заперечення. Перед виступами на шляхту Довбуш обмірковував плян майбутньої операції разом з побратимами. На таких народах голос мали досвідчені і перевірені в боях Василь Баюрак, Іван Бойчук, Павло Орфенюк, брати Джамиджуки, Михайло з Наддніпрянщини — отже ті, що не один рік билися пліч-о-пліч з Довбушем. Коли хтось із загону важко занедужав під час походу, або був сильно поранений в бою, його вбивали, щоб запобігти полону і затерти за собою сліди.

Члени загону Довбуша славилися, як зручні стрільці з рушниць і пістолів, бездоганно володіли топірцями і ножами — чепеликами та виявляли мужність і хоробрість.

Одяг опришків був простий і зручний. На голові — чорний капелюх, округлої або стіжкової форми, часом прикрашений павиним пером і золотими чи срібними бляшками та гудзиками. Сорочка, так звана мазанка, з грубого полотна домашнього виробу мала чорний колір, бо була виварена в олії, лою, або солонині для захисту від різних паразитів. Таку сорочку опришок міг носити весь літній сезон. Штани—холошні були ши-

рокі вовняні, або з полотна. Через плече перекидалась торба, прикрашена світлими гудзиками.

Опришки Довбуша мали спеціальні торби, виготовлені з козячої чи овечої шкури, так звані бордюги. В них зберігали сир, м'ясо, хліб, сало тощо. Взувались опришки в ходяки, переплетені ремінними волоками. В зимі носили короткий кожух, або сердак з вовни і шапку з лиса — клепаню. Кожний мав своєрідну накидку — гуглю, або джуглю, подібну до пелерини, без коміра, переважно з білого сукна. Таку гуглю носив і ватажок. Сорочка підперізувалась шкур'яним поясом і то доволі широким, що закривав майже половину грудей і живота. До пояса прив'язували порохівницю і табакерку. Ватажок не відрізнявся одягом від своїх побратимів. 9).

Перші успіхи Довбуша в Коломийському повіті в 1738—1739 рр. викликали справжній переполох серед шляхти. Звідусіль надходили повідомлення в Галич — столицю тодішньої Галицької землі і в Станиславів — основну шляхетську твердиню на Підкарпатті. Шляхта примусила батька Василя Довбуша відмовитись від синів, наказуючи не зустрічатися з ними ні в хатті, ні в колибах на полонині. Батько змушений був заборонити синам відвідувати його. 1-а).

Численні загони військ шляхти ніяк не могли спіймати Довбуша, який прекрасно знав усі стежки і переходи в горах. Для нього не існували ніякі державні кордони і зі своїм загonom скоро відривався від погоні і ховався на Закарпатті чи Буковині, де отримував підтримку інших загонів. В одному із тогочасних документів писалося, що „на цього гершта опришків навіть коронне військо числом до двох з половиною тисячі ходило, але знищити його не могло”. 10).

З першими приморозками опришки повертались з походів на гору Стіг — недоступну вершину на найдаль-

шому південному крилі гірського пасма Чорногори, на пограниччі Угорщини, Молдавії і Галичини і звідтіля розходилися зимувати. Довбуш говорив побратимам, коли визимуємося, то знову зійдемося. Для більшої конспірації один одному не говорив, де будуть зимувати. Опришки розуміли, що шляхті легше їх виловити одним, тому про своє місце перебування не розповідали нікому, навіть своїм рідним. Також на горі Стіг опришки збирались, як надходила весна. 1-2).

Коронний гетьман Йосиф Потоцький у своєму універсалі з 1742 р. наказує сільським громадам зловити Довбуша і доставити його до Станиславова, де шляхта жорстоко мучила й карала спійманих опришків. „Бо якщо б яка-небудь громада охороняла, або якою-небудь поживою постачала чи до охорони перестерігала Довбуша чи інших опришків, така громада буде впень витята” — так попереджав Потоцький. 11). — Шляхта погрожувала народові різни ми карами, а селяни несли Довбушеві харчі і зброю. Всюди, де лише з'являвся Довбуш із своїми опришками, селяни допомагали йому чим могли, вказували, яких панів карати.

Кожний побратим мав для зв'язку з Довбушем свій певний знак. Для одних це був постріл з рушниці, для інших — свист. Також опришки мали надійну мережу розвідників серед селян, які різними засобами попереджували Довбуша про шляхетські засідки, зраду або іншу загрозу. Вічарі, які пасли вівці в горах, своєчасно давали знати Довбушеві, коли і куди рушило військо.

Для боротьби з опришками шляхта створювала спеціальні відділи війська, які мали охороняти шляхетські маєтки від нападу опришків. Наймані жовніри пильно охороняли шляхетські двори в місті Яблонові і в околицях. Загони цієї своєрідної поліції мали спеціально підібраний під колір гірської природи одяг та оз-

броєння. Кошти на їх утримання шляхта здирала з селян.

Урядовим військам пощастило спіймати деяких опришків із загону Довбуша. В 1740 р. перед Станиславівським судом станули були:

1. 25 червня — Василь Мельник із села Шешори,
2. 26 жовтня — Федько Палейчук, син Василя з Ясенева,
3. 15 вересня 1742 р. — Андрій Лаврів родом із села Зеленої,
4. На початку 1743 року — Василь Дронь,
5. Згодом Михайло Мальярчук, мельник із села Вербіжа, та інші. 1-г).

Доставлених у Станиславівську фортецю опришків Довбуша люто карали. Розправами керував магнат Йосиф Потоцький. Тортури і вирoki смерті виконував кат Михайло Козловські.

Багато опришків замордувала шляхта в Коломиї, Яблонові, Болехові, Надвірній, Косові, Кутах і Галичі. 1-д). Про гірку долю побратимів Довбуша у в'язниці в Станиславові говорить народнапісня:

*Ой, будемо зимувати,
Того літа літувати
В Станиславові на риночку,
В тяжких дибах, в залізочку,
Там будемо ночувати,
Там будемо дні днувати,
Будуть птими тіло рвати.*

Шляхетські загони, керовані Потоцьким, докладали всіх зусиль, щоб утихомирити рух опришків і спіймати Довбуша. Щоб не попасти до рук карателів, які безперервно вели погоню на Покутті, Довбуш залишає Покуття, переходить Карпати і зупиняється на Закарпатті і з гір навколо села Ясіня в літі 1744 р. робить свої найбільші і то далекі походи.

Чисельний склад Довбуша не був великий і змінювався. При нападі раз було 23 чоловіки, раз 12, іншим разом 43, або і більше. З малими загонами було зручніше. Сила Довбуша полягала в бойовому дусі загону,

в умілому оперативному керівництві. З'являючись у різних місцях майже одночасно, загін Довбуша створював враження колосальної сили.

Тереном діяльності опришків були Карпатські гори. Склеясті неприступні гори, вкриті густими лісами, були ідеальним притулком і сховищем та забезпечували опришків від раптового нападу.

Олекса Довбуш для українського народу став символом мужньої боротьби проти несправедливості, насильства і поневолення.

Л і т е р а т у р а :

1. Судові книги міста Станиславова за роки 1738-1751: а) стор. 62-63; б) стор. 64; в) стор. 62-64; г) стор. 129; р) стор. 125, 156, 157, 190, 160; д) стор. 129-130.

2. Вуйціці: „Старе гавенди і образи”, Варшава, 1840, т. II, стор. 142.

3. Етнографічний збірник, т. 26: а) стор. 76; б) стор. 141; в) стор. 95.

4. „Ді Естеррайхш-Унгаріше Морнархіє ін Ворт унд Більд”, 1899, стор. 255.

5. Ф. Карпінські: „Паментнікі”, Краків, 1884, стор. 8.

6. П. Бажанський: „Олекса Довбуш”, Перемишль, 1913, стор. 37.

7. С. Вінценз: „На високої полоніне”, Варшава, 1936, стор. 156.

8. Ю. Целевич: „Опришки”, Руська історична бібліотека, т. XIX, Львів, 1897, стор. 205.

9. А. Бельовські: „Покуце”. Додаток мссенчни до газети „Час”, Краків, 1857, стор. 665.

10. Ф. Турчиньські: „Страшна дружина”, Краків, 1891, стор. 117.

11. Центральний державний історичний архів у Львові, ф. 5, т. 247, стор. 1363-1364.

Михайло Горбовий

ПЛАСТ У КОСОВІ НА ГУЦУЛЬЩИНІ

Від Редакції: Нижче подаємо уривок із Збірника „Пласт у Косові на Гуцульщині” Михайла Горбового. Названий Збірник вийшов виданням Головної Пластової Булави в 1972-му році, Торонто-Дітройт, Клівленд.

Автор цієї праці, Михайло Горбовий — гуцул, народився 9 вересня 1900 р. в Косові на Гуцульщині. Учасник УССів під час Першої світової війни. По війні бере активну участь в організації молоді та в пробудженні національної свідомості серед українців. Він був видатним громадсько-політичним діячем на Гуцульщині, членом Головної Ради Радикальної партії, головою товариства „Каменярі” та директором кооперативи „Гуцульщина” в Косові.

Сл. п. Михайло Горбовий був головним організатором Пласту на Гуцульщині. В 1939 р. при окупації західноукраїнських земель був заарештований органами НКВД і вивезений на заслання, де й загинув.

1923-ий РІК

Пластова коляда — Поліційні переслідування — Військова служба — Судові переслухування пластової молоді — 1-ша пластова проба — Прогулянки — Дальша діяльність — Смерть Степана Тисовського

На Різдвяні свята пішли ми з колядою. Тут вперше ми дали себе пізнати ширшому загалові. Трошки вишколений хор, одна національна коляда зразу показали населенню, що ми Пласт, а не дитяча забава. Всюди нас радо приймали, гостили, а не одні й заплакали, почувши коляду. Вже про нас ширше заговорили. Дня 9 січня ми дали виставу „Збиточники” і „Сирота”. а 19 січня „Сон Івасика”. Публіка не дуже дописала, бо в нас є ще така думка: „Е, що там діти можуть зробити?” Але ті, що були на виставі, були захоплені. Особливо жандарми, які під час вистави „Сон Івасика” авантюрувалися, були „захоплені” й зараз допитувалися, що то

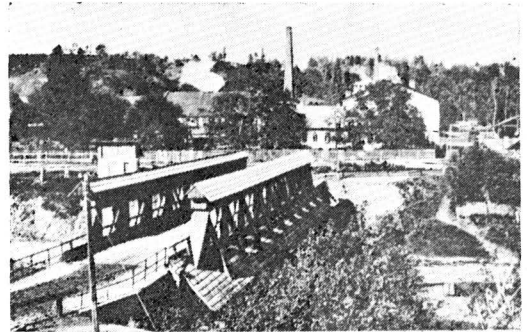
за діти, хто вчить їх вправ і т. п. Звичайний дикий шовінізм. А для повноти образу треба згадати, що в жовтні 1922 р., коли то мене арештовано за передвиборчу кампанію, вже тоді комісар поліції з Коломиї, на підставі донесень місцевої поліції ставив мені головний закид: „Організація бойових відділів, вправи по лісах” і т. п. І радив „по доброму” вийти з Пласту, бо це „деморалізуюче товариство”, про що він сам на собі переконався, будучи в гарцерстві. А недавно викликав мене комісар староства Вінярські, щоб я вияснив, що то таке Пласт, які його цілі і т. п. Дав я йому при тім підручник „Життя в Пласті”. Він сказав, що перегляне і як не буде нічого забороненого, то дозволить продовжувати.

Але вже 26 січня під час вечірніх сходин гуртка „Пугача” влітає до пластової домівки (винайняв я її з початком грудня у п. Марійки Библюкової, бо брак її дуже давався в знаки; за плату мав я давати лекції її дітям) комендант поліційної станиці Пйотровські з кількома жандармами, питає за дозволом на сходини і кричить „руки вгору”. Переводять особистий трус, забирають пластові записники, підручники, зривають зі стіни малюнки з виписаним пластовим законом, статутом, правилами гігієни і т. п. Беруть діловодчі книги, ноти, загалом усе, що попало під руки. Списують протокол, дають усну заборону на пластові сходини і по 2-3-ох годинах відходять.

Рівночасно інші жандарми переводили трус у мене вдома. Забрали решту книжок, переписку з ВПРадою, печатки полків і книгозбірні, заощаджені пластунами гроші і т. п., списали протокол і пішли. Лишилося порожньо всюди. Зате дух кріпшав. Ми тількищо були трохи загосподарилися, зібрали дещо книжок, із частини грошей з коляди (більша частина пішла на Рідну Школу) купили деякі підручники, „Молоде Життя”, при-

красили домівку тощо, а рука вандалів відразу знищила це все.

Треба було починати все наново творити. І ми почали. Пластова молодь вже настільки освідомилася, що зрозуміла, що треба платити внески. Щоб батьки щось платили, то про те не було й мови. Досить, що вже дітей (з гіркою бідною...) пускали до того Пласту, а не те, щоб ще й гроші давали.

Вид на м. Косів

Сходини відбувалися далі правильно, цебто раз чи двічі на тиждень і в неділі та свята. Декотрих дітей батьки не пускали, мовляв: „ми старі з жандармами не заходили собі, а ви відтепер починаєте?” Знову інші, бачачи, що їхні діти не бояться трусів, і самі підбадьорилися. Ми почали старатися про придбання книжок, прикрасили домівку, як і раніше, подбали про підручники і т. п., так ніби нічого й не було.

Між нашими противниками часто можна було почути докори: „А що? Нема Пласту?” „А, напластувалися” і т. п. Це може й тому, що ми перший тиждень чи два після трусу не робили сходин в тиждні, а тільки в неділі. Та згодом усі ті крикуни не знали, на яку ногу ступити, хто переміг.

На березень ми назначили публічно відсвяткувати Шевченківське свято. Староство два рази забороняло. Аж на 25 березня дало дозвіл під фірмою Народного дому, бо своїх статутів ми не мали. Але під час виста-

ви вдерлася на залю товпа вояків, які робили авантюри. За звільнення залі їхні старшини жадали 50,000 марок, пляшку горілки й закуску та кілька сотень цигарок; одначе ми вистави не перервали.

З 29-го на 30-го квітня арештовано мене, коли я вертався зі Львова, де здавав 1-шу пласт. пробу. На станиці поліції відібрали від мене всі пластові речі, як капелюхи, відзнаки, пластові підручники, дівочі торбинки, записки і т. п., які я віз зі Львова. Зараз рано 30 квітня жандарми зробили трус у домівці, забрали все, що ми до цього часу придбали, повернули ще до мене додому, потрусили і з тим пішли.

Мене ще вечером пішки погнали до Коломиї (жандарм їхав на коні) і віддали до польського війська, дарма, що мій річник ставав на вправи аж за місяць. Але мені вдалось дістатися на „вправи” таки до Косова, на злість ворогам. Тепер я міг явно-славно (хоч і досі я не крився) займатися Пластом, головно переводити різnorodні вправи, а ніхто не смів мені боронити. Я ж був „рядовиком польського війська у чинній службі”. І цих два місяці (інші були на вправах лише по одному місяцеві) я використав, як лише міг. За той час трохи притихло проти Пласту.

Але поліція віддала справу в суд і прокуратура в Коломиї назначила нам перше переслухання у суді на день 2 липня 1923 р. за провину з §§ 285, 286, 287 карного кодексу. Цим усі дуже владувалися і нетерпеливо чекали того дня. А покищо староство заквартирувало в нашій домівці частину війська. За яких два тижні мені вдалось їх виселити. Але з домівки зробили нам „авгієву стайню”. Стіни й стелю пооблуплювали, нанесли сміття, а то й болота, вікна побити. За кілька днів ми ледь-ледь привели її до якогось порядку. Згодом ніхто й не впізнав би, що там було. А вже 28 травня ми досить гар-

но відсвяткували в домівці свято Івана Франка й пам'ять Поляглих Борців.

Дня 10 червня ми нав'язали взаємини з 27-им пластовим полком у Кутах і почали робити прогулянки в околицю. Під час цих періпетій Пласту ширше громадянство не брало в ньому жадної участі. Всі ніби чекали, що з нього вийде. Чис буде зверху? Повітова Пластова Рада зовсім нічим не цікавилася. Зробили всього одне засідання в грудні м. р. Коли ж поліція почала з нами „бавитися”, всі члени Повітової Пластової Ради забилися у кут і ні чичирк... А коли прийшлося до першого судового переслухання, то дали знати, що були б вдоволені, якби я все перебрав на себе. Я не противився, бо що ж інше можна було робити?

Натомість пластова молодь під час переслухання поводитися гідно. На прикрі допити судді Тиховського давала належні відповіді, чим примусила його числитися зі собою. А наведу тут такий факт. Дванадцятилітня пластунка Феркуняківна входить до суду. Вона чекала в коридорі до 11-ої години, хоч була візвана на 8-му ранку. На якесь строге питання судді зовсім не відповідає, а каже: „Дозвольте, пане суддя, хай я спочатку сяду, бо чекаю від 8-ої години. Я привикла до точности, а ви так пізно кличете. Ноги вже зболіли”. Суддя рад-не-рад дає їй своє крісло, а сам стоїть. Тоді вона сідає і просить питати. Під час відповідей витягає собі лялечку, бавиться нею і так дає відповіді — мов би від несхочу... І не одно ще цікаве було з часів переслухань.

Ще треба додати, що суддя усе говорив по-польському і то з криком. Але ніхто з пластунів не налякався і все відповідав по-українському. Цим довели до того, що при дальших переслуханнях сам суддя був змушений говорити по-українському. Ще додам, що ніхто своєї приналежности до Пласту не заперечував.

Дня 12 липня 1923 р. переведено в нас 1-шу пластову пробу. Склало її 6 пластунок і 3 пластуни, всі з добрим успіхом. Ця подія дуже вплинула на всіх; це ж доказ, що їхня річна праця не пішла намарне, а вже принесла овочі. Лише так далі, а ціль буде осягнена. Ця проба і на присутніх гостей зробила чимале враження. А що важніше, причинилася до популяризації Пласту.

Вечером того дня ми виставили триактівку „В чужому пір'ї” М. Підгірянки. Публіка була захоплена грою.

Дня 15 липня ми уладили спільно з 27-им пластовим полком ім. Т. Шевченка в Кутах прогулянку на Сокильське. Це наша перша більша прогулянка. Принесла багато хісна, познайомила з іншими, дала гарту. А як радувалися нами по селах, куди ми йшли!

У днях 19, 20, 21 і 22 липня ми приймали в себе 3-ій, 4-ий і 17-ий пластові полки, які були на мандрівці під проводом проф. Северина Левицького. Наше місто закипіло. Де ж так? Тут тільки всі кричать, що Пласт заборонений, а то раптом по кільканадцять пластунок і пластунів, та ще й в одностроях. І зовсім свобідно ходять по місті. Та мало того! В неділю, 22 липня, ідуть двійками до церкви, а поплудні походом, і ми з ними, під пам'ятник Т. Шевченка, де кладуть вінець, співають і роблять знімки. Потім бавляться аж до вечора. Всім противникам у голові закрутилося. А всі наші горою! А до того, ще й публіки зібралось чимало. От чудасія.

Дня 23 липня ідемо ми всі разом на Писаний Камінь. Перед тим наші гості мусіли йти до батьків наших пластунок запевняти, що в дійсності немає нічого страшного. З прогулянки („Підкови”) ми вертались 24 липня, хоч як не хотілось вертатися, а наші любі гості пішли далі в гори.

Ми пообіцяли, що вернемось сьогодні, то й дотримали своєї обіцянки. Ця прогулянка із своїми враженнями залишиться назавжди у пам'яті всіх

тоді присутніх. Тоді в нас ще не було пластових одностроїв.

29 липня робимо знову прогулянку з 32-им пластовим полком на верхи Михальківці й Сокориків, теж цілоденну.

Дня 2 серпня відбулося наступне переслухання нашої справи в тутешньому суді. Воно мало бути ще 23 липня, але ми „не мали часу на таке пусте”, бо йшли на прогулянку з дорогими гістьми...

**

Минув час інтенсивних прогулянок. Почалася „мирна” праця. Удосвіта, до сходу сонця, ми робили сходи по лісах, полях і то навіть у будні дні. А в неділі та свята ми робили сходи біля Ватри Великої Ради. Це належало до дуже милих хвилин.

Дня 2 вересня ми взяли участь у фестині зі своїми вправами, забавами і т. п. Виступали ми в селянських одягах. Спершу декому виглядало смішно, але коли побачили наші вправи й забави, то лише роти роззявляли. Переконалися, що селянський одяг не конче мусить бути предметом насмішок. На цьому фестині ми пряднали одну прихильницю. При тій нагоді ми теж переконалися, що нам треба вільними днями, в неділі чи свята, ходити по близьких селах, збирати біля себе селянських дітей, вчити їх забав, чи вправ, і взагалі освідомлювати їх. Так ми рішили і при нагоді почали це переводити в життя.

**

Як грім з ясного неба, грянула на нас усіх вістка про смерть нашого пластового діяча Степана Тисовського. Прямо не хотілось вірити. Але прислана афіша говорила дуже переконливо.

Зараз скликано Надзвичайні сходи, визначено жалобу, з місця відмовилися від участі в виставі й забаві. При цьому відспівано „Вічная пам'ять”, я сказав про Покійного, що знав, і зі щирим жалем розійшлися по домах.

**

З днем 1 листопада 1923 р. рішено покинути називати один одного „товаришем” та „товаришкою”, а почали вживати слів „сестра” і „брат”. Це є, по-перше, точніше виконання 7-ої точки Пластового закону. Воно заведе більшу щирість, співжиття, єдність, бо так воно краще підходить до пластової ідеї. Щодо себе, я заборонив казати мені „пан”, а став „братом”.

Дня 4 листопада ми влаштували „Руханково - виставовий вечір”. На цьому вечорі були вправи, співи, забави, деклямації і одноактівка „Цариця землі”. Публіки все ж таки здобуваємо чимраз більше. Але інтелігенція ще й досі вперто тримається оподаль. І коли б це попало на менше свідомих, то вони зразу цим зрадилися б і було б по всьому. На щастя, наші вже з цього вирости й якою мірою інші мірять, такою їм рубають.

Від якогось часу заведено в нас пластові вмілості. Щодва-три тижні відбуваються сходини пластових вмілостей. На них представляються: ви-

шивки, роботи з паперу, компоновані самими пластунами співи, забави, вправи і т. п. Ці вмілості переводяться гуртками. Гурток, якому признано першенство, стає на наступних сходинах на першому місці. Іншому в нагороду признається право носити при гуртковій хоруговці стяжку полкової краски. Ці вмілості мали доволі додатній вплив.

Тільки тепер хочу згадати про часопис „Український Пласт”. Коли він вийшов у Станиславові ще ранньою весною, постала велика радість. По-перше, ми вже мали два свої журнали; по-друге, стало більш джерел, з яких можна було черпати відомості, обмінюватись думками. Тому й платили ми за журнал сумлінно.

Від 19 грудня почали виголошувати доповіді на сходинах. Вони мають виробляти вмілість промовляти й додавати знання.

На цьому закінчую 1923-ій рік. У ньому всі ми скористали не одно: набрали знання, гарту, духу, свідомости. Тож сміло йдемо назустріч 1924-тому рокові.

ВІСТІ З ГУЦУЛЬЩИНИ

ВИСТАВКА ТВОРІВ БУКОВИНСЬКОГО УМІЛЬЦЯ

У Чернівецькій виставковій залі експоновано оригінальні мистецькі праці інженера - фізика Юрія Удина. Характерною їхньою особливістю є велика спорідненість з традиціями карпатського народного ужиткового мистецтва. Автор продемонстрував великі здібності у різьбі на дереві (декоративне панно „Легенда про Київ”, „Довбуш з опришками”) і у стилізованій графіці — форзац до альбому „Чернівецький університет”. Але найбільше виявилася його самобутність в художній обробці шкіри.

Ця галузь народного мистецтва, на жаль, забута навіть фахівцями. До-

сить сказати, що в цікавій праці „Нариси з історії прикладного мистецтва”, виданій Львівським університетом, про художню обробку шкіри навіть не згадується. Чи ж можна уявити собі ужиткове мистецтво гуцулів без шкіряних прикрас? Барвистий кептар оздоблюється аплікацією з різнокольорового лоскуття шкіри, святкові постолі або черес тисненими на шкірі химерними візерунками. А невідмінне доповнення урочистого гуцульського одягу шкіряна тобівка — тисненням та металевими оздобами. З покоління в покоління передавалися таємниці мис-

тецької обробки шкіри, а виготовлені з неї предмети прикрашали, та й тепер прикрашають, як реліквії старовини, експозиції багатьох музеїв.

Позбавлене заслуженої уваги громадськості, мистецтво художньої обробки шкіри стало випадати з поля зору майстрів. Тому то мистецькі праці Юрія Удина на виставці прийнято усіма як добра спроба відродити і розвинути традиції цієї галузі народного мистецтва.

Досконало оволодівши технікою обробки шкіри, майстер оживив і осучаснив цей матеріал у низці предметів повсякденного користування. Наприклад, його касетка для писанок — це шкіряна шкатулка, прикрашена тисненням. На ній — і восьмиплощинні писанки з кониками, і триплощинні писанки з химерними квітами, і традиційні „сосонки”. Мотиви гуцульських писанок використані також на суперобкладинці книжок „Народні пісні у записках українських письменників”.

* На особливу увагу заслугобують його суперобкладинки „Гуцульські мотиви” та „Кахлі Покуття”, в яких мистець використав мотиви яскравих покутських кахлів. Тут — і веселий мірошник з хвацько закрученими вусями, і селянин з плугом, і могутні опришки з підняттями топірцями, і поштар у візку. Різні квадрати малюнків заповнюють усе поле обкладинки, зберігаючи мовби обриси кахлів, але мистець увесь час розвиває і збагачує народні сюжети, доповнюючи їх новими елементами. Малюнки, пе-

ренесені на шкіру, хоч і не мають тієї барвистости, але не втратили привабливості, набули об'ємности.

Подані чернівецьким майстром праці свідчать про зростання його майстерности, багату творчу фантазію та постійне прагнення до вдосконалення, поглиблення змісту й розширення тематики своїх праць. Так, оформляючи письмовий набір, мистець використав сюжети народного лубка. На ньому зображено веселих скомоорохів і танок ведмеда з козою. Більшість його праць зберігає традиційні гуцульські мотиви: футляри для сірників, прикрашені химерними квітами, ажурно вирізані рушнички, жіночі пояси, декоративна жіноча торба „Тобівка”, сувенірні альбомики „Чернівці”. Самобутнім творам властиві ясність і простота задумів, емоційна повнота сюжетів. Цьому значною мірою допомагає кахлеподібна форма тиснення; вона використана у шкіряних сувенірах „Соняшник”, „Музика”, „У корчмі”, „Танок лісорубів”, „Гуцул з келихом”. Елементи прикрас із шкіри вдало вкомпоновані в курильний набір „Гуцульська сім'я”, підставки для чарок з декоративним корком у вигляді голови гуцула, барильця, прикрашені металевою чеканкою, свічки у свічниках „Гуцулята”.

Розвиваючи народні традиції мистецької обробки шкіри, чернівчанин Юрій Удин дедалі більше місця відступає тисненню. Від цього сюжет твору тільки виграє, краще і легше сприймається.

О. Б.

Михайло Бойко

НА ВЕСЕЛО

ЯК СВЯЩЕНИК НАВЧИВ СТАРУ ГУЦУЛКУ ВОРОЖИТИ

В однім селі жила бідна стара жінка. Вона не могла ніде нічого заробити, то ходила жебрати. На ціле село найбагатшим був священик. Він мав багато поля, корів та коней. Та до того ще мав великий прибуток з парафії, як то люди казали: „Мав дохід з живого й мертвого”. Тому то ця стра жінка часто заходила до священика. Але цього вже було забагато для нього, і він почав думати, якби то баби позбутися?

На другий раз, коли баба прийшла до нього, він почав з нею говорити:

— Я б хотів вам допомогти, щоб ви могли собі заробляти на хліб. Чи ви вмієте скидати ватру?

— Умію, — каже баба.

— А чи знаєте примовляти?

— Ні, не знаю.

— А чи знаєте зілля лікувальне?

— Ні, не знаю, отче!

— Того, що ви не знаєте, я вас навчу, — каже священик.

Почав священик розповідати про різні зела, які саме надаються і до яких хворіб, коли їх можна збирати і як їх переховувати та як їх вживати.

— Но, тепер, бабцю, вже знаєте, як лікувати людей.

— Та ще ні, прошу отця. Ви забули мені сказати найважливішої речі — мови.

В той час всі люди вірили у різні забобони. Вірили, що примови мають більшу силу, як зілля чи ліки. Але що священик не знав ніякої примови, мусів щось вигадати.

— Бачите, що я забув, але я мушу подумати трохи, бо то дуже важна річ.

Тоді пригадав собі веселу приповідку і каже:

— Вже знаю, отже слухайте уважно: „Біг пес через овес, ніщо не

шкодило псові ані вівсові”. А тепер бажаю вам доброго успіху, бабусю, ідіть і помагайте людям.

Пішла баба працювати за своєю новою професією. І так священик забув за свого учня. Минуло кілька літ. В міжчасі баба помагала людям, а що мала вроджений талант, то стала славною знахоркою на цілу околицю.

Одного разу священик їв рибу і маленька ость забила у його горлі. З дня на день ставало священикові щораз гірше. Він лежав у ліжку, бо не міг ходити. Церковні старші брати приводили різних знохорів, але нікто не міг допомогти.

Хтось ще порадив покликати стару знахорку. Наказала знахорка загри-ти води, зробити гарячу купіль. Намочила різного зілля. Казала покласти священика до води і почала скидати ватру. Потім обмивала пацієнта зправа й зліва і почала говорити промову: „Біг песе через овес, ніщо не шкодило псові ані вівсові”.

Як священик почув ту промову, відразу пригадав собі, що це був тільки веселий жарт, що він її навчив колись. Відразу вголос розсміявся, і в тім моменті боляк у горлі тріснув. Небезпека минула. священик був врятований. Щасливий священик щедро обдарував стареньку бабусю, колишню свою ученицю.

СМІХОВИНКА

В одному гуцульському селі була школа. Учителька цієї школи мала нареченого, за фахом лісника. Він дуже любив дітей і час від часу заступав учительку, як вона потребувала піти до крамниці децю купити. Одного разу, як лісничий заступав учительку, діти другої кляси на польській годині читали по-польськи: „В половіє ліпца мамі упали”.

Катерина Домашевська

УСПІШНА ГУЦУЛЬСЬКА ЗАБАВА В ТОРОНТО

Дощового вечора в суботу, 28-го жовтня 1972 р., заїхали ми під великий Український Народний Дім в Торонто. Тут саме мала відбутися традиційна гуцульська забава, яку щорічно влаштовує гуцульське товариство „Гуцульщина” ім. св. Юрія Переможця в Торонто. Головою того товариства є досить знаний і рухливий та шанований всіма громадянами міста п. Іван Андрусак.

Уже в коридорі дому нас привітно зустріли Г. Павличко та С. Трутняк, запросивши до залі. Простора зала заповнена столиками, накритими біло-сніжними скатертями. За деякими вже сиділи прибулі гості. Тут підійшов п. І. Андрусак і вказав нам місце за столом, де ми зустрілися з багатьма знайомими гуцулами, деякі були приїжджими, як і ми. Тут зустріли ми панство Ткачуків і Гаврилюків з далекої Філядельфії, панство Мочерняків і Михайлюків з Боффало та інших.

У скорому часі зала заповнилася щерть. Пані в пишних вечірніх бальових сукнях. А потім полинули мелодійні звуки оркестри „Ждана”. Попливли пара за парою в танку мрійливого танго, яке потім змінилося на скорі звуки коломийки. На залі замиготіли різнокольорові сукні пань і дещо скромніші вбрання мужчин. Се-

Лісничий хотів знати, чи діти розуміють прочитане.

— Хто з вас може перекласти на українське?

Довго діти мовчали. Не було охотників, аж нарешті одна дівчинка піднесла два пальці догори і сказала:

— Я знаю, прошу пана!

— То добре, перекладай.

Вона каже: „Мама ішли в полові та й упали”.

ред присутніх приємно було спостерігати велику кількість молоді; дехто з молодих прибув аж з далекого Клівленду.

Головною господинею - шефом цього прекрасного вечора була симпати-

Іван і Василина Бростурняки

чна пані Павлина Гаврилюк, з якою ми мали честь заізнатися і перебувати в її милому товаристві. Гуцулки з торонтського товариства, яких тяжко перерахувати всіх поіменно, постаралися сумлінно приготувати смачну кухню з найрізноманітнішими українськими стравами. Чого там тільки не було? Різного роду канапки, традиційна українська капуста з ковбасою, смачні голубці, великий вибір печива та інших солодоців. Також не забули і за „традиційні” напої, яких теж вистачало.

Після смачної перекуски в кухні, повертаючись на залю, ми помітили якийсь незвичайний шум серед публіки. Намагаючись зрозуміти, що сталося, ми перенеслися зором на сцену, де вже засіли музиканти троїстих гу-

гуцьських музик: І. Гаврилук, М. Мочерняк, В. Михайлюк і Д. Мацьків. Всі вони одягнені в прекрасні гуцульські строї. Вкоротці рознеслися по залі привабливі, різні звуки гуцульських музик. Плаче скрипка, голосить сопілка і бринять, немов краплі дощу, ніжні струну цимбалів. Серед цієї різногамної гри чується й грізне гудіння бубна. Слухаючи троїстих музик, складалося враження, що це квіління маленьких дітей, а бубон-батько сварить на них.

По короткій перерві на ясно освітлену сцену виступив організатор забави п. І. Андрусяк. Він привітав прибулих гостей з-поза Торонто та заповів мистецьку програму вечора.

Атракцією цієї мистецької частини був виступ відомого в Канаді й Америці вокального жіночого квартету „Верховина” під мистецьким проводом Оленки Глібович. За якусь хвилину з грацією появилися на сцені торонтські „соловейки” в барвистих гуцульських строях: Віра Байрак та Оленка Глібович, Віра Залуцька та Ніля Генік. При фортепіані Стефа Жовнір-Клос.

Виступ почався. Залунала перша пісня „Ода до сонця” Кос-Анатольського, пізніше „Ой, туго, полети та до синіх Карпат”, „Ой, Марічко, Марицюню, розчеши мені кучері” того ж композитора. А потім з жартівли-

вого жанру такі, як „Ой, сусідоньки”, а на закінчення публіка з великим захопленням прослухала пісню, закарпатську коломийку „Зелена Верховина”.

Виконання програми стояло на високому мистецькому рівні, за що висловлюємо найщиріші признання керівникам і виконавцям. А публіка нагороджувала виконавців бурхливими оплесками. Забава продовжувалася під звуки оркестри „Ждана”.

Загалом, забава в Торонто пройшла дуже успішно, було близько 600 осіб. Це треба завдячувати насамперед умілому керівництву, а зокрема голові товариства „Гуцульщина” п. І. Андрусякові й його найближчим співпрацівникам, торонтським гуцулам: В. Пелепокуві — секретареві товариства, В. Катричеві, В. Орелецькому, Г. Павличкові, С. Трутякові, М. Сметанюкові, В. Гаврилюкові, І. Варварюкові, М. Серпанюкові, С. Бакаві з Ошави, М. Лисанюкові та багатьом іншим. Вони не тільки трудилися в поті чола під час забави, але далеко раніше займалися розпродажем квитків серед торонтських українців.

Тож на закінчення побажаємо торонтському гуцульському товариству „Гуцульщина” ім. св. Юрія Переможця багато успіхів у їхній праці для добра нашої вужчої Батьківщини — Гуцульщини!

Дмитро Ткачук

СОБОРНЕ ВЕСІЛЛЯ

Двадцять п'ятого листопада 1972 р. відбувся шлюб молодої пари, гуцула Богдана Гаврилюка з полтавкою Ідою Вареник. З нагоди цієї такої милої родинної нагоди батьки молодих, панство Гаврилюки і Вареники, справили у Філядельфії гарну весільну гостину, де гуцули з полтавцями мило забавлялися та почастилися досхочу. До танцю пригравала оркестра „Вечірня Зірка”, а також оригіна-

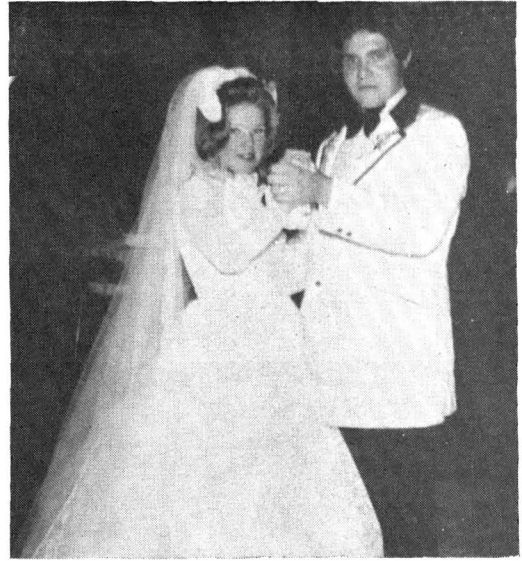
льна гуцульська музика Мочерняк і Михайлюк з Боффала та Гаврилюки і Сороханюк з Філядельфії, як теж полтавська мандоліна й гітара п. Вареник зі своїми кумами. Пили, їли, танцювали і співали до пізньої ночі й розходилися, бо такий закон.

Отож, забавляючися досхочу, тут не забули і про громадські справи. За згодою господарів з рамени гуцульського товариства „Черемош” про-

ведено збірку, яку проголосив і перевів п. Дмитро Ткачук. Зібрано 112.00 доларів, які розділено так: 50.00 дол. на церкву-Пам'ятник у Бавнд Бруку і 62.00 дол. на видавничий фонд журналу „Гуцулія”.

Треба згадати, що на таких okazях мало буває, що господарі погодяться провести збірку на громадські цілі, а тут сталося інакше лише тому, що господарі самі дають на громадські цілі й по своїй змозі працюють для громади. Наприклад, панство Вареники є активними при церкві св. Юрія в Трентоні й в Народнім Домі, а п. Іван Гаврилук є головою гуцульського т-ва „Черемош” у Філадельфії, членом УККА та інших церковних та громадських установ. І тут не можна не згадати того факту, що дружина п. Івана Гаврилука пані Сицилія є німецького походження, але це не пережкдає йому бути жертвеним на українські цілі та бути активним в українському громадському житті. До того пані Сицилія володіє українською мовою, хоч родилася в Регенсбургу. Пані Гаврилук дуже рада, що її син Богдан одружився з українкою, і бажає, щоб решта їх діточок подружилися зі своїми. Дай, Боже, щоб бажання пані С. Гаврилука здійснилося.

При цій нагоді хочу в імені т-ва

*Молода пара, князь і княгиня
Богдан і Іда Гаврилуки*

„Черемош” щиро подякувати усім жертводавцям, які в той день жертвували два рази. Дякую господарям, панству Вареникам і Гаврилукам, а молодій парі, Богданові й Іді бажаю багато щастя в новому житті, взаємної пошани та любови. А також бажаю, щоб вони у своєму житті ніколи не забули за свій рід, хто вони і що, як рівнож не забували Батьківщини своїх родичів — чарівної Гуцульщини та медом пахущої Полтавщини.

Глядач

ВЕСЕЛИЙ ГУЦУЛЬСЬКИЙ ВЕЧІР У ЧІКАГО

Сьомого жовтня 1072 р. гуцульське товариство „Чорногора” в Чикаго відбуло свою найбільшу річну імпрезу — Веселий Гуцульський Вечір. Ця імпреза відбувається в нашому місті кожної осені, і щоразу репрезентативна чикагська зала школи Шопена на таких вечорах переповнена. Треба подивляти наших чикагських гуцулів, які хоч і не є численною організацією в місті, але відрізняються від інших товариств і організацій своєю

надзвичайною рухливістю і організаційною розторопністю.

Вони починають готуватися до наступної імпрези тоді, як тільки переведуть попередню і розрахуються з мистецькими силами, тобто вони мають на підготовку цілий рік. Вони заздалегідь замовляють залу, складають умови з мистецькими силами, які заангажовують на імпрезу в наступному році.

А вже весною, як тільки блисне

сонце і почнуться загальні українські імпрези чи вечори, а потім пікніки, то вже там наші гуцули поширюють листівки про наступну їхню імпрезу — Веселий Гуцульський Вечір, що відбудеться восени. Ми ніколи не цікавилися, скільки миль подорожей робить їхній голова товариства „Чорногора” мгр Микола Домашевський за літо. Але напевно, що багато, бо не

ться гуцульські афіші. Гуцульська пропаганда так поширилася про цей вечір, що вже й чужинці розуміють слово „гуцул”.

Цьому напевно треба завдячувати, що ця щорічна гуцульська імпреза має такий успіх і стягає масово українське громадянство до школи Шопена кожної осені.

Однак, мало пропагувати і рекля-

Голова гуцульського т-ва „Чорногора” мгр М. Домашевський вітає виконавців вечора. Зліва направо: Микола Понеділок, письменник, танцювальний ансамбль з Мілвокі. Веселий Гуцульський Вечір, 1972-ий рік

минає жадний пікнік, жадна імпреза, чи якісь сходи, щоб він там не мотався зі своїми членами Управи та не роздавав летючок.

А що вже до вікон в центрі українського чикагського гетта, то немає такого вікна на головній вулиці (Чікаго Евню) і прилеглих до неї, щоб там у вікнах не красувалися великі афіші про гуцульську імпрезу. Не лише вікна українських інституцій чи установ, але й інших місцевих американських інституцій. Всюди на вікнах протягом довгих місяців красую-

мувати свій крам, потрібно для успіху, щоб цей крам був доброякісним і міг сміливо конкурувати з іншим крамом. Тож наші гуцули не забувають і про це. Вони уважно дбають, щоб програма їхньої імпрези була найдоброякіснішою, щоб задовольнити високі вимоги наших слухачів і глядачів. Вони в рідких випадках заангажують до мистецької програми місцевих людей, а більше стягають артистів і мистецькі групи десь з інших місць Америки й Канади. Ми далекі від того, щоб понижувати цим наші

чікагські мистецькі сили, але — як кажеться — „У своїй країні ніколи не будеш пророком”. Так і в даному випадку. Публіка шукає за чимсь новим і дальшим, бо своє вона щоїмпрезиденти бачить в Чикаго. В цьому відношенні наші гуцули дуже виграють, бо стягають такі мистецькі сили з інших місць.

Крім цього всього, великою мірою до успішності Веселого Гуцульського Вечора причиняється незаступимий конферанс'є Микола Понеділок, який щороку переводить цю імпрезу і щороку дає зовсім нову і оригінальну гумористичну програму.

На останньому вечорі програма складалася з таких точок:

1) Привіт: „В Америці я родився, а в Жаб'ї бабуся, і тому американським гуцулом я звуся” — М. Понеділок.

2) Гаївки — танцювальний ансамбль з Мілвокі „Дніпро”.

3) „Діброва зелена”, „Я чув піс-

Танцювальний ансамбль з Мілвокі виконує гаївки. Веселий Гуцульський Вечір, 1972 р.

ню”, „Пісня”, „Пісня з полонини”, „Два кольори” і „Черемош пливе” — Василь Мельничин.

4) „Олекса Довбуш”, „Аркан” і „Коломийка” з опери „Лис Микита” — танцювальний ансамбль „Дніпро” з Мілвокі під проводом Миколи Пракса.

5) і 6) „Слово про безсмертного гуцула Гриця Зозулю” і „Гуцульська гумореска” — Микола Понеділок.

Всі мистецькі точки були на місці і виконувалися з великим чуттям. Тож не хочемо когось вирізняти, а загально висловлюємо найщиріше признання всім виконавцям, які своєю програмою і мистецькою грою вносили чудовий струм емоційної насолоди для залі. Тому побажаємо нашим чикагським гуцулам і на наступний рік ще успішнішої імпрези!

**

ЧИ ВИ ВЖЕ ВИСЛАЛИ

ПЕРЕДПЛАТУ

НА

„ІСТОРІЮ ГУЦУЛЬЩИНИ” ?

Василь Мельничин, видатний тенор, співає на Веселому Гуцульському Вечорі, 1972 р.

Катерина Домашевська

В ГОСТИНІ ПАНСТВА ГАВРИЛЮКІВ

Гостина у панства В. і П. Гаврилюків. Зліва направо: п. Гаврилюк Павлина, Юрко Гаврилюк з Любком Домашевським, Катерина Домашевська з Васильком, Гаврилюк Василь (батько), Гаврилюк Стефан (син). 1972 р.

На запрошення голови гуцульського товариства „Гуцульщина” ім. св. Юрія Переможця в Торонто, Канада, п. Івана Андрусяка, вибралися ми цілою родиною в подорож до цього гостинного міста.

Виїхали автом з Чікаго похмурно, дощового пополудня в п'ятницю, 27 жовтня 1972 р. Наша дорога провадила через Дітройт-Вінзор-Лондон-Торонто. Під Дітройтом зупинилися на нічліг, а в суботу ранком продовжували нашу подорож під акомпаньямент дощу. Біля міста Лондону потрапили в сферу густої мряки, яка великою мірою утруднювала дорогу. Але одночасно ці тяжкі тумани біло-сірої мряки нагадували собою й своєрідну красу, бо виглядало, що ми потрапили в якусь казкову країну. Мокра поверхня автостради виглядала, немов довжелезна ріка, по якій „пливемо” автом. А світла численних

авт, перебиваючись з трудом крізь мряку, виглядали на злющі очі столової потвори.

Нарешті, в'їхали в Торонто. Крутими міськими експресами дісталися до торонтської дільниці Етобіскоке, де замешкують панство Андрусяки. В хаті нас прийняли дуже тепло і гостинно. Тут довідалися, що в скорому часі має відбутися гуцульська забава. Також довідалися, що наші приємні і милі співрозмовники все продумали наперед — організували нам нічліг в місті в нашого торонтського діяча Василя Гаврилюка, який замешкує в іншій дільниці міста — в Гай Парку.

По короткій розмові вибираємося на розшуки резиденції панства Гаврилюків. Рухливими торонтськими вулицями добралися до чепурної хати панства Гаврилюків. Господар зустрів нас біля хати і попровадив крутими сходами через просторий ганок.

Тут впадає в око розкішний квітник біля хати, засаджений різнокольоровими квітами дбайливою рукою господині.

Кімнати панства Гаврилюків удекоровані в типово українському-гуцульському стилі, що зразу вказує, що тут живе свідомо українська родина. Застали в хаті молодшого сина господарів Стефка і його двоюрідну сестру Миросю, які зразу ж заопікувалися нашіми синами. Потім зайшов і старший син Гаврилюків Юрко. Тут треба зауважити, що в цій приємній гуцульській родині всі говорять гарною українською мовою і радо діляться з нами своїми спостереженнями

і думками на різні теми. Але час вже на забаву. Автом панства Гаврилюків ідемо.

По забаві знову повертаємося до хати Гаврилюків, де пані Павлина щиро гостить нас смачними стравами і в приємній гутірці швидко минає час. Вранці після гарного сніданку поспішаємо на засідання Управи Конференції Гуцульських Товариств Америки й Канади. Нарада мала відбутися в панства Андрусяків.

На цьому місці складаємо найщирішу подяку панству Гаврилюкам за їхню таку щирю і дбайливу опіку, за незвичайну гостину, яку ми відчули і пережили в Торонто.

М. Д.

РІЧНЕ ЗАСІДАННЯ УПРАВИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Двадцять дев'ятого жовтня 1972 р. в м. Торонто, Канада, відбулося засідання Управи Конференції Гуцульських товариств Америки й Канади в гостинній гражді гуцульського товариства „Гуцульщина” ім. св. Юрія Переможця, якого головою є Іван Андрусяк. В засіданні Управи взяли участь такі панове: Іван Гаврилюк, голова; Іван Андрусяк, заступник голови; мгр Микола Домашевський, писар; Дмитро Ткачук, скарбник, і Стефан Бакай, член. Мгр Василь Стефанюк оправдав свою неприсутність.

Нараду відкрив голова Іван Гаврилюк, вітаючи присутніх. Потім у своєму короткому слові закликав до конструктивних вислідів наради та попросив усіх присутніх взяти участь в обговоренні важливих наших гуцульських справ. Звернув увагу на те, щоб наради проходили під кутом поліпшення нашої праці в майбутньому.

Писар мгр Микола Домашевський зачитав порядок денний:

1. Відкриття, 2. Прийняття порядку денного, 3. Затвердження протоколу з попереднього засідання, 4. Звіти: а) голови, б) заступника, в) пи-

саря, г) скарбника, г) членів, д) редактора „Гуцулії” та „Історії Гуцульщини”, 5. Дискусія над звітами, 6. Ухвала по звітах, 7. Плян праці на наступний 1972-73рік, 8. Закриття.

Звіти започаткував голова Іван Гаврилюк, який зазначив, що протягом поточного року відбулося два засідання Управи Конференції. Одне було в Торонто, а друге в Клівленді. На тих засіданнях докладно було обговорено ряд важливих ділових справ і практичних наших дій. Багато з тих справ, треба з присмістю ствердити, пощастило виконати. Наладнано співпрацю між товариствами, написано і вміщено в багатьох часописах статті і повідомлення про наші пляни та задуми. Регулярно видавано наш журнал, який, на жаль, останнім часом мусів вийти подвійним числом, що сталося трохи з нашої вини, тому що ми не дописали фінансово, але сподіваємося, що в наступному році це поправимо.

Основним нашим завданням було і є видання „Історії Гуцульщини”. Я думаю, що настав час нам самим написати про нас, гуцулів, і нашу Гу-

цульщину. В цій справі зроблено вже дуже багато — започатковано збірку грошей на видання повищої праці, а також зібрано багато матеріалів. Треба сказати, що наші гуцули на цей заклик щедро відгукнулися, але ще не всі зложили свою пожертву. Тож у наступному році нам треба буде пожвавити цю працю. Ще бракує деяких матеріалів до нашої історії. Потрібно, щоб наші приятелі, і ми всі з вами, поповнили це і подавали необхідні матеріали, щоб наша „Історія Гуцульщини” була повна і нікого не забула.

Наступним звітом був звіт заступника голови п. Івана Андрусяка. Він почав привітанням від товариства „Гуцульщина” ім. св. Юрія Переможця всіх присутніх, а потім зазначив, що на терені Канади вже досить зібрано на видавничий фонд і ця праця продовжується. Також сказав, що доручення, яке йому було дане — домовитися з друкарнею — він виконав. Тут же звітодавець підкреслив, що злі язики поширюють всілякі чутки про нас. Але ми не сміємо звертати на це уваги, а закінчити цю шляхетну працю, щоб наша „Історія” якнайскорше побачила світ.

Далі голова покликав до звіту писаря мгр-а Миколу Домашевського. Звітодавець почав з того, що він не думав, що праця писаря вимагатиме стільки часу й енергії, але в цьому він помилився. Бо на протязі звітового часу до Канференції прийшло лише одних листів 97 з різними запитамі і справами, на які треба було відповідати. Крім того, він написав до різних американських і канадійських українських часописів, а також до часописів, що виходять на інших континентах у справі наших видань. Виготовлено і розіслано дві відозви нашим гуцулам. Рівнож брав участь у двох річних засіданнях, про які треба було написати відповідні протоколи.

Наступним звітодавцем був скарбник Дмитро Ткачук. Він змалював

докладно картину перебігу збірки на видавничий фонд і ствердив, що збірка проходила цілком задовільно. І сподівається, що й далі піде з цим все добре. Але підкреслював потребу все ж таки її посилити в наступному році. Потім він подав конкретні й практичні поради щодо дальшої праці.

По цьому звіті говорив знову редактор журналу „Гуцулія” мгр Микола Домашевський. На початку свого звіту він передав привітання від голови Редакційної колегії д-ра Василя Стефурака та його побажання, щоб посилити збірку на пресовий фонд нашого журналу, посилити справу дописів, а в решті справ д-р В. Стефурак запевнив свою підтримку для всіх постанов і рішень Конференції.

Редактор ствердив, що минулий рік під фінансовим оглядом для журналу не був аж занадто добрим. Про зміст нашої друкованої трибуни він не говорив, бо „всі читали і читають наш журнал і нехай вони дають оцінку”. В майбутньому треба більше дописувати про наші гуцульські справи, а також не забувати про фінансову підтримку.

Поряд з інформацією про журнал мгр М. Домашевський поінформував про стан видання „Історії Гуцульщини”. Тут він підкреслив, що ще кілька років тому від голови Редакційної колегії д-ра Василя Стефурака вийшла ініціатива видати працю про Гуцульщину, а тепер його ініціативу й ідею реалізує Конференція Гуцульських Товариств Америки й Канади. Тут же він накреслив стан того фундаментального видання та закликав присутніх, щоб на місцях посилити справу потреби ще матеріалів для видання.

По звітах відбулася річева дискусія, в якій забирали голос всі присутні. На внесок п. І. Андрусяка, звіти прийнято довідома, а на внесення членів Управи прийнято ряд рішень щодо дальшої нашої праці. На цьому засідання закінчено.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЗЛОЖИЛИ

Ю. Іванченко	\$ 13.00	В. Негрич	5.00
О. Глібович	8.00	С. Феденко	10.00
В. Бабчук	3.00	О. Андрієнко	3.00
І. Тонюк	10.00	П. Івасютяк	1.00
І. Варварюк	3.00	Ю. Філіпович	2.00
М. Левицька	2.00	Н. Філіпович	2.00
М. М. Петрів	7.00	Гуцульське т-во „Гуцульщина” ім. св. Юрія Переможця	
В. Малкович	5.00	Торонто	\$ 200.00
І. Порайко	3.00	Товариство „Гуцульщина” Нью-Йорк	20.00
Ю. Гавалашка	2.00	Гуцульське т-во „Трембіта” Клівленд	100.00
На збірку листу зібрав п. М. Ільницький:		На нев'янучий вінок бл. пам. Богдана Листка зложила:	
Ю. Ровенчук	\$ 5.00	М. Соханівська	\$ 10.00
С. Генік	5.00	<i>Щиро дякуємо всім жертводавцям! Хто черговий!</i>	
М. Ільницький	10.00		
М. Олійник	3.00		
М. Дмитрів	5.00		
В. Мудрий	1.00		
Б. Степньовський	2.00		

КНИЖКИ, ЖУРНАЛИ, ЧАСОПИСИ

- „Вільне Слово” — часопис Національної Єдності, Торонто, Канада.
- „Українське Козацтво” — кварталник Українського Вільного Козацтва. Редагує Колегія: редактор — Антін Кущинський, заступник редактора — Михайло Петруняк, члени — Павло Бабяк, Володимир Засадний, Василь Іващук. Ч. 3 (21) 1972.
- „Студент” — місячник, заснований в 1968 р., орган українських студентів в Канаді.
- „Гомін України” — тижневик, видає Видавнича Спілка, Торонто, Кан.
- „Голос Спасителя” — місячник, видає Чин Редемптористів у Канаді.
- „Трембіта” — журнал т-ва „Гуцульщина” у Великій Британії, рік 4, ч. 2 (9) 1972.
- „Мета” — орган української національно-державницької думки, виходить місячно. Редагує Колегія, відповідальний редактор — Леонід Василів.
- „Молода Україна” — видає Центральний Комітет Об’єднання Демократичної Української Молоді. Голова ЦК — Криволап. Редагує Колегія.
- „Євангельська Правда” — редагує комітет. Видає Михайло Фесенко. Виходить місячно.
- „Літопис Бойківщини” — орган ГУ т-ва „Бойківщина” у Філядельфії, Па. Редактор: проф. Олександр Березницький, адміністратор: мгр Мирон Утриско. Ч. 1-2 (20-21), січень-березень 1971. ЗСА - Канада.

- „Самобутня Україна” — світоглядіві висті Головного Столу Об'єднання Синів і Дочок України - Осіду. Ч. 63, березень 1972.
- „Українське Слово” — орган українського товариства „Просвіта” в Аргентині.
- „Голос Лемківщини” — незалежна газета, присвячена справам лемків у краю, за океаном і в цілому світі. Появляється раз на місяць, видає т-во „Карпати”, Йонкерс, Н. Й.
- „Народна Воля” — український тижневик, видає Український Робітничий Союз.
- „Праця й Життя” — церковно-громадський кварталник Української Автокефальної Православної Церкви в Австралії й Новій Зеландії, рік 7-й, липень-вересень 1972, ч. 27.
- „Християнський Голос” — український тижневик.
- „Твори” — Володислав Корниляк, Мюнхен, 1971.
- „Вісті із Сарселю” — неперіодичний бюлетень акції С, Париж - Мюнхен, квітень 1971 - травень 1972, ч. 14.
- „Українське Слово” — видає перша українська друкарня у Франції.
- „Свобода” — український щоденник, видає Український Народний Союз.

 «ГУЦУЛІЯ»

Редакція застерігає собі право скорочувати та корегувати статті. Передрук матеріалів з „Гуцулїї” дозволяється при умові подання повної назви журналу.

Передплата в ЗСА і Канаді на рік \$ 7.00 Ціна окремого числа \$ 2.00

Передплата на рік в інших країнах:

Англія 35 шіл., Австралія 4 дол., Австрія 100 шіл., Аргентина 1,000 пез. Бельгія 200 фр., Німеччина 15 н. м., Франція 200 фр., Швеція 20 корон.

Передплату, пожертви на пресовий фонд, дописи й фотографії посилати на адресу, що її подано на 2-ій сторінці обкладинки.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

У Дітроїті:	У Клівленді:	У Філядельфії:
Mr. M. MYRONIUK	Mr. S. FEDORAK	Mr. D. TKACHUK
2306 Grayling St.	13344 Wolf Drive	7517 Alma Street
Detroit, Mich. 48212	Strongsville, Ohio 44136	Philadelphia, Pa. 19111
Tel. (313) 875-6094	Tel. (216) 238-3159	Tel. (215) RA 2-8262
У Нью-Йорку:	У Канаді:	В Австралії:
Mrs. V. BILANIUK	Mr. M. BILCHAK	Mr. V. POPADIUK
46-2 241st Street	43 Parkway Avenue	156 Barnard Street
Douglaston, N. Y. 11362	Toronto 3, Ont., Canada	North Adelaide, S. A. 5006
Tel. (212) 631-9102	Tel. (416) 532-5288	Australia Tel. 672835